

KEUZEWIJZER VEILIG UITGAAN

Alle maatregelen op een rij

door
Marjolijn van Hest

versie
1

Referentie
MVH

Utrecht, 28 augustus 2014

VOORWOORD

Keuzewijzer Veilig Uitgaan
versie 1
pagina 2/62

De Keuzewijzer Veilig Uitgaan helpt gemeenten, maar ook politie en horeca, om de aanpak te kiezen die het beste aansluit bij de lokale uitgaansproblematiek. In de Keuzewijzer staan alleen effectieve en/of de meest toegepaste aanpakken voor een veilig uitgaansleven. Hierbij staan de thema's geweld, overlast, straatroof & zakkenrollen, misbruik alcohol & drugs, toezicht & handhaving en samenwerking centraal.

Heeft u vragen of aanvullingen? Bent u op zoek naar advies-op-maat voor de aanpak van lokale uitgaansproblemen? Neem dan contact op met Marjolijn van Hest van het CCV: marjolijn.hest@hetccv.nl, tel. 06 133 500 89.

Politiefunctionarissen kunnen voor meer informatie over succesvolle maatregelen tegen uitgaansgeweld ook een beroep doen op het Instrument Aanpak Uitgaansgeweld op PolitieKennisNet. Horecaondernemers kunnen ook gebruik maken van de tools die Koninklijke Horeca Nederland via hun website ter beschikking stelt: www.khn.nl/themas/veiligheid

INHOUDSOPGAVE

Keuzewijzer Veilig Uitgaan
versie 1
pagina 3/62

1	Cameratoezicht	4
2	Collectieve horecaontzegging	10
3	Deurbeleid en huisregels	15
4	Gebiedsverbod	20
5	Horecastewards	25
6	Horecatelefoon	30
7	Kwaliteitsmeter Veilig Uitgaan	34
8	Openbare Orde Teams	37
9	Publieksvoorlichting over diefstal	41
10	Regionaal alcoholbeleid	44
11	Sluitingstijdenbeleid	49
12	Sus-teams	54
13	Veiligheidsverlichting	59

Steeds vaker wordt in uitgaansgebieden en binnensteden publiek cameratoezicht ingezet. Het gaat om cameratoezicht door de overheid, met het voornaamste doel om de openbare orde te waarborgen. Toepassing van deze vorm van toezicht is wettelijk geregeld in de Gemeentewet (artikel 151c). De inzet van camera's is geen wondermiddel, maar vormt een sluitstuk van het veilig uitgaansbeleid.

Past cameratoezicht bij uw lokale situatie?

Bekijk onderstaande stellingen. Sluiten de meeste stellingen aan op de uitgaanssituatie in uw gemeente? Dan is cameratoezicht het overwegen waard.

- Ernstige vormen van uitgaansgeweld, -overlast en drugsproblematiek komen vaak voor.
- De veiligheidsproblemen in het uitgaansleven nemen toe.
- Andere maatregelen zijn toegepast, maar hebben onvoldoende effect gehad.
- U zoekt een maatregel om opsporing en handhaving gemakkelijker te maken.
- Er is voldoende inzicht in de hotspots en hot times van het probleem.

Wijkt uw situatie op veel punten af, kijk dan in de Keuzewijzer Veilig Uitgaan naar alternatieven of neem voor meer informatie en advies contact op met het CCV.

DOEL EN DOELGROEP

Publiek cameratoezicht wordt ingezet tegen personen die zich in het uitgaansgebied misdragen. Dit kan uitgaanspubliek zijn dat geweld of overlast pleegt, maar ook dealers, drugsgebruikers of overlastgevende hanggroepen.

Het doel van publiek cameratoezicht is altijd het handhaven van de openbare orde en veiligheid (artikel 151c Gemeentewet). Beeldmateriaal kan ook voor opsporing door de politie en bij vervolging door het Openbaar Ministerie een rol spelen (artikel 2 Politiewet).

WERKZAME BESTANDELEN

Het gebruik van cameratoezicht bij het handhaven van de openbare orde en veiligheid is gebaseerd op de situationele criminaliteitspreventie-theorie. Deze theorie gaat er vanuit dat criminaliteit wordt gereduceerd door de gelegenheid te beperken. Gelegenheid wordt beperkt door middel van toezicht.

De kracht van cameratoezicht is dat je meer kunt zien van wat er in het uitgaansleven gebeurt. Zo kunnen toezichthouders efficiënter worden ingezet, waardoor escalatie voorkomen kan worden. Achteraf kunnen de beelden worden gebruikt bij de opsporing en vervolging in geval van een incident.

Cameratoezicht kan een afschrikwekkende werking op potentiële daders uitoefenen. Tevens kan het bijdragen aan de vergroting van het veiligheidsgevoel van het uitgaanspubliek, ondernemers en omwonenden.

PROBLEMANALYSE EN CONTEXT

Publiek cameratoezicht is geschikt voor alle problemen in het uitgaansleven. Van uitgaansgeweld, overlast, diefstal en drugsproblematiek tot vandalisme en wildplassen. De inzet van camera's is er hoofdzakelijk voor toezichthouders, waaronder politie en BOA's, om hun werk efficiënter en effectiever te maken. Ook kunnen de beelden, mits van voldoende kwaliteit, voor alle delicten gebruikt worden ten behoeve van opsporing en vervolging.

Om de inzet van camera's te rechtvaardigen, moet de problematiek groot genoeg zijn. Cameratoezicht is namelijk een zwaar middel (proportionaliteit). Mocht het aantal incidenten afnemen, of is het probleem

opgelost, dan moeten de camera's weggehaald worden. Cameratoezicht vormt het sluitstuk van het veilig uitgaansbeleid. Alleen als andere maatregelen hebben gefaald in het vergroten van de veiligheid, is cameratoezicht een optie (subsidiariteitsbeginsel).

AANVULLENDE MAATREGELEN

Cameratoezicht is alleen effectief als het wordt ingebed in een pakket van andere maatregelen, zoals verbeteringen in de aanleg van de fysieke ruimte (voldoende bevestigingspunten, geen groen dat in de weg zit), betere straatverlichting (zichtbaarheid vergroten), etc.

Cameratoezicht werkt alleen als er aanvullend toezicht wordt gehouden door personen. Dit betekent dat er bij het zien van een overtreding of van crimineel gedrag direct wordt ingegrepen door toezichthouders om crimineel of overlastgevend gedrag (op tijd) in de kiem te smoren.

Goede communicatie is van groot belang. Vooral het uitgaanspubliek is zich vaak niet bewust van de aanwezigheid van camera's.

RESULTATEN

Te verwachten effecten

- **Efficiënter toezicht:** cameratoezicht maakt gerichte surveillance mogelijk, waardoor er een grotere pakkans ontstaat. Door goed toezicht met behulp van camera's kan er sneller een interventie plaatsvinden bij een schermutseling waardoor een escalatie voorkomen kan worden.
- **Grotere pakkans:** na een incident kan een dader met behulp van camerabeelden sneller gevonden worden. Uiteindelijk moet de snelle pakkans het aantal incidenten verminderen.
- **Veiligheidsgevoelens:** uit onderzoek blijkt dat burgers, vooral bewoners en ondernemers in het uitgaansgebied, zich veiliger voelen indien er camera's aanwezig zijn. Echter, het uitgaanspubliek merkt doorgaans niet dat er camera's aanwezig zijn. Uitgaanspubliek is met andere zaken bezig en personen onder invloed van drank en/of drugs veranderen niet van gedrag door de aanwezigheid van camera's.

Bewijs en onderzoek/evaluatie

Cameratoezicht wordt regelmatig landelijk geëvalueerd. Het WODC heeft Regioplan de opdracht gegeven om publiek cameratoezicht in Nederland periodiek te onderzoeken. Het verdient de aanbeveling dat gemeenten zelf hun cameratoezicht evalueren. Wettelijk is dit echter niet meer verplicht. Bij de evaluatie van cameratoezicht kunnen gemeente het Afwegingskader van het CCV gebruiken (zie Hulpmiddelen en instructies).

Een evaluatie van Bureau Beke uit 2012 laat zien dat cameratoezicht in uitgaansgebieden in de praktijk werkzaam kan zijn. Bureau Beke concludeert dat cameratoezicht goed werkt bij het (tijdig) signaleren van onregelmatigheden én tijdig ingrijpen (handhaven).

Uit onderzoek naar cameratoezicht in Bergen op Zoom en Roosendaal (2012) blijkt dat vooral toezicht en handhaving tijdens de horecadiensten (in het weekend) volgens de politie efficiënter verloopt als gevolg van het cameratoezicht. Het Openbaar Ministerie maakt regelmatig gebruik van camerabeelden bij het vervolgen van verdachten. Burgers voelen zich veiliger als ze weten dat er camera's hangen. Over het algemeen merkt het uitgaanspubliek de camera's echter nauwelijks op.

Als we uitgaan van de theoretische onderbouwing van cameratoezicht, gebaseerd op de situationele criminaliteitspreventie-theorie, levert onderzoek van Regioplan (Daders en cameratoezicht) in opdracht van Politie en Wetenschap een ander beeld op.

- Uit interviews met de (potentiële) daders blijkt dat de camera's in veel gevallen niet voor preventie van criminaliteit zorgen. De gedetineerde daders, allen ervaren criminelen of veelplegers, zijn goed op de hoogte van het cameratoezicht: de plaatsen waar de camera's hangen, de technische mogelijkheden, de tijden waarop wordt uitgekeken, de kwaliteit van de beelden en de bruikbaarheid ervan.
- De berekenende daders laten zich meestal niet afhouden van het plegen van delicten, maar passen hun gedrag aan. Ze proberen buiten het zicht van de camera's te blijven en herkenning te bemoeilijken. Bovendien maken ze gebruik van tijden waarop niet wordt uitgekeken en kennen ze de beperkingen van de camera's bij bijvoorbeeld drugsdelicten. Indien mogelijk, plegen ze delicten elders.
- Impulsieve en onverschillige daders trekken zich over het algemeen weinig van camera's aan.

Dat cameratoezicht niet altijd voor preventie van criminaliteit zorgt, betekent niet dat het zinloos is. Na ruim tien jaar van toepassing van cameratoezicht in de openbare ruimte heeft de interventie zijn succes bewezen. Maar de omstandigheden waaronder het middel wordt toegepast, zijn bepalend voor het succes. Evaluaties moeten zich daarom in de eerste plaats richten op de vraag of cameratoezicht het juiste middel is en blijft om problemen in een specifiek gebied aan te pakken.

WODC-oordeel over effectiviteit¹

Als voorwaarde voor een effectieve toepassing van cameratoezicht (in termen van een verhoging van de pakkans) gelden realistische doelen en verwachtingen, adequaat management, juiste plaatsing, goede technische kwaliteit, en adequate procedures in de uitkijkrumtes (live uitkijken).

Naarmate daders meer onder invloed van alcohol, drugs of emoties zijn, is hun gedrag minder goed te beïnvloeden. Voor het tegengaan van geweld- en overlastproblemen rond veilig uitgaan, kan cameratoezicht als preventief middel daarom niet zonder meer als effectief worden aangemerkt, althans niet voor zover de problemen in relatie staan tot alcohol- en drugsgebruik.

Hoe kun je het effect meten?

De effecten zijn vooral goed meetbaar als de doelstellingen SMART zijn geformuleerd. Bij publiek cameratoezicht gaat het daarbij om:

- Het aantal incidenten (met overlast, geweld, drugs, diefstal en vandalisme) in het uitgaansleven voor en tijdens het cameratoezicht.
- Het aantal incidenten buiten het gebied waar camera's hangen, in verband met mogelijk verplaatsingseffect.
- De mate van bekendheid van de camera's bij uitgaanspubliek, omwonenden en ondernemers.
- De veiligheidsgevoelens van het uitgaanspubliek, de ondernemers en omwonenden, voor en tijdens het cameratoezicht.
- Het aantal interventies met behulp van cameratoezicht en de mate van succes.

Negatieve neveneffecten

Een negatief effect van cameratoezicht kan zijn dat de privacy van de burger niet gewaarborgd wordt. Bijvoorbeeld door onrechtmatig gebruik van de camerabeelden. Een ander negatief effect kan zijn dat het middel niet meer in verhouding staat tot de problematiek. Cameratoezicht is een zwaar middel. Subsidiariteit en proportionaliteit moeten kunnen worden aangetoond. Het gebeurt nog wel eens dat dit niet (meer) het geval is en de camera's toch blijven hangen.

Een ander nadeel kan zijn dat er een verplaatsingseffect optreedt. Publiek cameratoezicht moet nagelvast en voor een lange periode bevestigd worden. Momenteel (augustus 2014) wordt de Wet mobiel cameratoezicht besproken in de Eerste Kamer. Met dit voorstel wordt het mogelijk om aanhoudend,

¹ Bron: Evaluatie Kwaliteitsmeter Veilig Uitgaan: Kennis over effectiviteit (2011). Dit onderzoek is uitgevoerd door Regioplan, in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatiecentrum (WODC).

verplaatsend overlast door bijvoorbeeld hangjongeren, drugsgebruikers, drugsdealers, straatrovers, zakkenrollers en vandalen beter te volgen en aan te pakken. De burgemeester krijgt namelijk de bevoegdheid om in een specifiek gebied voor een bepaalde periode cameratoezicht in te zetten. Aan de mogelijkheid om vaste camera's in te zetten verandert niets. In de plaats van een plaatsingsbesluit voor cameratoezicht komt er een gebiedsaanwijzing waarin wordt bepaald binnen welk gebied de mobiele camera's geplaatst en verplaatst mogen worden. In het gebied moet de inzet van de camera's met borden kenbaar worden gemaakt. Als geen toezicht meer nodig is moet de camera verwijderd worden. Gemeenten moeten van te voren de duur van cameratoezicht vaststellen. Deze periode kan verlengd worden.

Tot slot kan een negatief effect zijn dat burgers de camera's niet meer kwijt willen. Vaak wordt verondersteld dat camera's de oplossing zijn voor criminaliteit. Bij het weghalen van de camera's kunnen burgers zich onveilig gaan voelen.

TOEPASSING EN UITVOERING

Cameratoezicht is een zwaar middel. Een middel dat proportioneel en subsidiair moet zijn. Dit betekent dat cameratoezicht kan worden ingezet als andere oplossingen niet werken en het probleem voldoende groot is om het middel te gebruiken.

Betrokken partijen en hun rol

- **Gemeente:** op aangeven van de politie, ondernemers, burgers of de beleidsambtenaar OOV, legt de burgemeester aan de gemeenteraad voor of publiek cameratoezicht kan worden ingevoerd. De gemeenteraad moet hiervoor toestemming geven. Pas dan mag publiek cameratoezicht op basis van de gemeentewet worden ingevoerd. De burgemeester is verantwoordelijk voor het gemeentelijk cameratoezicht.
- **Politie:** de politie heeft de operationele regie, is belast met het waarnemen van de beelden, is verantwoordelijk voor het verwerken van de beelden en beslist over de opvolging van de signalen uit de toezichtcentrale. Meer praktische informatie over cameratoezicht voor de politie staat in het instrument 'Aanpak Uitgaansgeweld' op Politie Kennisnet.
- **BOA's / handhaving:** kijken de camerabeelden uit, wanneer de gemeente er voor kiest om deze zelf uit te kijken.
- **OM:** het OM overlegt met de burgemeester over de periode waarin de camera's daadwerkelijk worden gebruikt en de tijden waarop de beelden direct bekeken gaan worden. Daarnaast beslist het OM of de opgenomen beelden worden gebruikt ten behoeve van de opsporing en vervolging van strafbare feiten.

Meer informatie over de betrokken partijen en hun rol staat in het dossier Cameratoezicht van het CCV.

Fasering

Op de website van het CCV, in het dossier Cameratoezicht, staat een stappenplan om de invoering van cameratoezicht tot een succes te maken. De stappen zijn:

1. Afweging
2. Implementatie
3. Uitvoering
4. Evaluatie

Aandachtspunten

Cameratoezicht is complex om in te voeren. De zwaarte ligt vooral in de beginfase, namelijk het bepalen/afwegen of cameratoezicht noodzakelijk is. Er moeten ook voldoende financiële middelen beschikbaar zijn om cameratoezicht in te kunnen voeren. Na een zorgvuldige voorbereiding met behulp van het Afwegingskader van het CCV, bepaalt de gemeenteraad of cameratoezicht al dan niet wordt ingevoerd.

Cameratoezicht is een dure maatregel. Gemeenten doen er verstandig aan om in de begroting vooraf rekening te houden met de invoering ervan.

Het proces bij de inrichting, het uitkijken en de opvolging zorgt ervoor dat camera's werken. Camera's alléén zijn niet effectief; de personen die ermee werken maken het effectief. Voor de opsporing geldt dat beelden bruikbaar moeten zijn voor het herkennen en identificeren van daders.

Cameratoezicht is geen wondermiddel. Alleen als het cameratoezicht samen met andere maatregelen (zie Aanvullende maatregelen) wordt ingevoerd, kan het bijdragen aan het vergroten van veiligheid en het terugdringen van de criminaliteit.

De exacte invulling van cameratoezicht moet goed aansluiten op de lokale situatie. Mochten problemen zich vooral voordoen op bepaalde plaatsen of op bepaalde tijdstippen, dan moet het proces, zoals uitkijken van de beelden en inzet extra toezicht, hierop worden ingericht.

Personele inzet en andere kosten

De kosten zijn onder meer afhankelijk van het doel dat met het toezicht wordt beoogd, de plaatselijke omstandigheden in het toezichtgebied en de beschikbaarheid van mensen. Hieronder volgt een overzicht van de mogelijke kosten waar gemeenten rekening mee moeten houden.

Vaste kosten:

- Onderhoudskosten en vervangingskosten van verouderde apparaten (afschrijvingskosten).
- Personeelskosten: opleiding en salaris voor toezichthouders en surveillanten, uitlezen en live bekijken van beelden, opvolgen van beelden.
- Kosten voor nevenactiviteiten: bijvoorbeeld extra verlichting, snoeien van bomen, plaatsen van masten voor de camera's en overige bouwkundige voorzieningen.
- Schoonmaakkosten: de camera's moeten ongeveer vier tot zes keer per jaar worden schoongemaakt.
- Kosten voor datatransmissie: bijvoorbeeld het huren van een glasvezelnetwerk of UMTS-bandbreedte.

Incidentele kosten:

- Aanschafkosten van apparatuur: camera's, transmitter en receiver.
- Kosten voor infrastructurele aanpassingen: graafwerkzaamheden en bestrating voor de aanleg van glasvezelkabels of radioverbindingen.
- Verplaatsingskosten: als een plek weer veilig is, kunnen de camera's worden verplaatst naar andere een locatie.

Aangezien de wetgever de gemeente aanwijst als hoofdverantwoordelijke voor het veiligheidsbeleid en het toezicht in de publieke ruimte, is de gemeente in principe verantwoordelijk voor de kosten van het cameratoezicht op openbare plaatsen. Dat neemt niet weg dat op lokaal niveau, afhankelijk van de lokale situatie, financiële afspraken gemaakt kunnen worden die van dit uitgangspunt afwijken. Zo neemt in een aantal gemeenten de politie op dit moment de kosten voor extra personeel voor haar rekening. Een andere mogelijkheid is dat bedrijven een deel van het cameratoezicht financieren.

In 2008 waren de verhoudingen als volgt:

- In 65 procent van de gemeenten die cameratoezicht toepasten, kwamen de kosten voor rekening van de overheid (gemeente en/of politie).
- In 14 van de gemeenten met cameratoezicht droegen particuliere instellingen de kosten.
- In 21 procent van de gemeenten met cameratoezicht werden de kosten verdeeld tussen de overheid en particuliere instellingen.

Hulpmiddelen en instructies

Op de website van het CCV is alle informatie voorhanden om als gemeente publiek cameratoezicht in te voeren: onderzoeken over effectiviteit van cameratoezicht, achtergrondinformatie met praktijkvoorbeelden, handreiking en een afwegingskader.

Met het Afwegingskader kunnen gemeenten bepalen of cameratoezicht een geschikt middel is voor hun lokale situatie en problematiek. Door het kader te doorlopen wordt afgewogen of er voldoende noodzaak, middelen en personeel zijn om cameratoezicht in te (blijven) zetten. Wanneer voer je cameratoezicht wel in en wanneer niet? En wanneer continueer je cameratoezicht als het is ingezet voor een bepaalde periode?

Kwaliteitsborging

De zogenaamde 'Beoordelingsrichtlijnen Cameratoezicht Openbare Plaatsen', opgesteld door het Centrale College van Deskundigen van het CCV, zijn bedoeld voor het ontwerp, het aanleggen en het onderhoud van camerasystemen. Het gaat om camerasystemen die worden ingezet bij de handhaving van de openbare orde.

De BRL'en zijn opgesteld om nadere invulling te geven aan de begrippen kwaliteit en kwaliteitsborging in relatie tot het onderwerp cameratoezicht openbare plaatsen met als doel zorgvuldig en rechtmatig gebruik van cameratoezicht te waarborgen.

De kwaliteit van de aanpak wordt verder geborgd door goede afspraken te maken rond het houden van toezicht. Ook het tijdig evalueren draagt bij aan een goede kwaliteitsborging van het middel publiek cameratoezicht.

Overdraagbaarheid

Cameratoezicht wordt al in veel gemeenten ingezet, voornamelijk in uitgaansgebieden. Bijvoorbeeld in Rotterdam, Groningen en Utrecht. Indien de problematiek ernstig genoeg is en andere maatregelen niet werkzaam zijn, kan cameratoezicht in ieder uitgaansgebied worden ingezet. Het is aan de gemeente of zij voldoende financiële middelen heeft om cameratoezicht te kunnen financieren.

MAATSCHAPPELIJKE DISCUSSIE

Cameratoezicht leidt op verschillende fronten tot lokale en landelijke maatschappelijke discussie.

1. Er is een maatschappelijke discussie over privacy, zowel lokaal als landelijk.
2. Burgers en ondernemers zien cameratoezicht vaak als oplossing voor elk crimineel vraagstuk. Bij incidenten laait de roep om camera's dan ook vaak op. Cameratoezicht is echter geen wondermiddel.
3. Tot slot is er lokaal discussie als een gemeente besluit de camera's weg te halen. Het weghalen van publieke camera's stuit vaak op weerstand bij bewoners en/of ondernemers.

2 COLLECTIEVE HORECAONTZEGGING

Door middel van de Collectieve Horecaontzegging (CHO) kunnen horecaondernemers overlastgevers uit hun zaak weren. Iemand die geweld, overlast, diefstal of een ander delict in of rond een uitgaansgelegenheid pleegt, krijgt een ontzegging voor alle aangesloten horecagelegenheden. De duur van de ontzegging hangt af van de zwaarte van het delict. De CHO is een privaatrechtelijk middel. Pas wanneer een persoon met een ontzegging toch de horeca binnengaat, is er sprake van lokaalvredebreuk en komt justitie in beeld. Er zijn bepaalde voorwaarden verbonden aan de CHO, bijvoorbeeld aan het uitwisselen van persoonsgegevens tussen horeca en politie.

Past een CHO bij uw lokale situatie?

Bekijk onderstaande stellingen. Sluiten de meeste stellingen aan op de uitgaanssituatie in uw gemeente? Dan is een Collectieve Horecaontzegging het overwegen waard.

- De horeca heeft last van steeds dezelfde daders van geweld, overlast, diefstal en drugscriminaliteit.
- Er is (vooral) sprake van geweld, overlast en diefstal binnen in de horeca.
- De horeca voelt zich mede verantwoordelijk voor de veiligheid in het uitgaansleven.
- De publiekstrekkingen onder de horeca zijn aangesloten bij een samenwerkingsverband.
- Er is een goede relatie tussen de horeca.

Wijkt uw situatie op veel punten af, kijk dan in de Keuzewijzer Veilig Uitgaan naar alternatieven of neem voor meer informatie en advies contact op met het CCV.

DOEL EN DOELGROEP

Het doel van de CHO is het verminderen van overtredingen van de APV (bijvoorbeeld het lastigvallen van personeel) en de strafwet (mishandeling, drugsbezit, diefstal, bedreiging, vandalisme, wapenbezit en -gebruik) binnen de horeca. Met een uniforme en gezamenlijke aanpak kunnen horeca, politie, gemeente en OM consequent optreden tegen norm-overschrijdend gedrag.

De CHO sluit vooral aan bij het profiel van de notoire overlastgever en normovertreder. Maar in principe krijgt iedereen die de regels overtreedt een waarschuwing (gele kaart), dan wel ontzegging (rode kaart). De verwachting is dat de CHO in preventieve zin vooral effect heeft op mensen die een uitgaansavond als een gelegenheid zien om onrust te stoken of strafbaar gedrag te vertonen. Zij kunnen de afweging maken of het strafbare gedrag het risico van een ontzegging waard is.

WERKZAME BESTANDELEN

De kracht van de aanpak is dat (notoire) overlastplegers uit de horeca worden geweerd en dat hierin consequent wordt opgetreden. Dit kan vooral effectief zijn wanneer delicten worden gepleegd door een 'harde kern'. Als zij niet meer worden toegelaten tot de horeca, kunnen ze daar geen problemen veroorzaken. Bovendien hoopt men op een afschrikwekkende werking van de ontzegging. De verwachting is dat de straf (ontzegging) potentiële daders van overtredingen laat afzien. Daarom wordt in een aantal gevallen eerst een waarschuwing (gele kaart) afgegeven, voordat men overgaat tot een ontzegging (rode kaart). Dit geeft hen de kans om hun gedrag te veranderen. Met de invoering van een CHO geeft de horeca een krachtig signaal naar het uitgaanspubliek dat zij hun veiligheid in en om de horeca belangrijk vinden.

PROBLEEMANALYSE EN CONTEXT

Hieronder een overzicht van de locaties, personen en overtredingen waarvoor de CHO kan worden ingezet.

Wie: personen die (herhaaldelijk) strafbare feiten plegen of de APV overtreden. De mogelijke oorzaken van het gedrag, motieven, persoonlijke achtergronden van de betrokkenen of het gebruik van alcohol/drugs wegen daarbij niet mee.

Waar: overtredingen begaan in de horeca of op het terras (privédomein). In sommige gemeenten worden ook een ontzegging uitgereikt bij strafbaar gedrag in het openbare domein, mits horeca gerelateerd.

Wat: mishandeling, bedreiging, drugsbezit/handel, wapenbezit/gebruik, diefstal (zakkenrollen, roof), lastigvallen horecapersoneel, overtreden horecareglement algemeen, etc. De duur van de ontzegging varieert van een maand tot vijf jaar, afhankelijk van de ernst van het delict en de afspraken die lokaal worden gemaakt. Bij mildere overtredingen kan de horeca ervoor kiezen om eerst een waarschuwing te geven of om een ontzegging voor de betreffende horecazaak uit te reiken. Lokaal wordt bepaald of er waarschuwingen worden gegeven of dat er direct ontzeggingen worden uitgereikt.

Een voorwaarde voor de CHO is dat er meerdere horecagelegenheden zijn aangesloten bij een samenwerkingsverband. Het gaat vooral om de 'natte' horeca. Voor het welslagen van de CHO moet een substantieel deel van het horeca-aanbod aangesloten zijn; daarbij horen in ieder geval de belangrijkste publiekstrekkingen. Bovendien is de maatregel vooral geschikt voor 'vaste' horecagelegenheden, in tegenstelling tot incidentele besloten evenementen. Vooral de horeca in horecaconcentratiegebieden zijn aangesloten bij de CHO.

Er moet een goede vertrouwensband zijn tussen de horeca onderling; zij machtigen elkaar om bepaalde personen te weren uit hun zaak. Ook de band met de politie en de gemeente moet goed zijn.

Voor de handhaving van de CHO is het belangrijk dat helder en overzichtelijk wordt gemaakt welke horeca zijn aangesloten, zeker in grote steden met een groot horeca-aanbod.

De horecaondernemers moeten zich verantwoordelijk voelen voor veiligheid in het uitgaansleven en bereid zijn hiervoor bepaalde klanten te weren. Bij deze privaatrechtelijke maatregel is de horeca aan zet.

AANVULLENDE MAATREGELEN

De CHO is onderdeel van een bredere aanpak Veilig Uitgaan, waarin horeca, politie en gemeente participeren.

- **Huisregels horeca:** de huisregels van de horeca vermelden de deelname aan de CHO en de overtredingen waarvoor een CHO wordt uitgereikt. De horeca stelt het uitgaanspubliek goed op de hoogte van deze regels.
- **Deurbeleid:** de CHO is onderdeel van het deurbeleid van de horeca. Het is een reden voor horecaportiers om bepaalde personen aan de deur te weren.
- **Gebiedsverbod:** sommige gemeenten combineren de CHO met een gebiedsverbod, zodat personen met een horecaontzegging niet alsnog in het openbare domein voor problemen kunnen zorgen. Voorwaarde voor een gebiedsverbod is dat er eerder sprake is geweest van norm overschrijdend gedrag door de betreffende persoon op de betreffende plaats.
- **Portiers:** om de CHO succesvol te handhaven, is het van belang dat er portiers aan de deur worden ingezet die in de gaten houden wie de horeca binnen betreden.

RESULTATEN

Te verwachten effecten

- (Notoire) overlastplegers en normovertreders worden uit uitgaansgelegenheden geweerd en daardoor is er minder strafbaar gedrag in en om de horeca.
- Grotere betrokkenheid van de horeca bij veilig uitgaansbeleid: horecaondernemers nemen het initiatief om hun zaak veiliger te maken. Dit versterkt de band met de gemeente en de politie. Hierdoor kweekt de horeca tevens meer goodwill bij deze partners.

Het bovenstaande blijkt uit de ervaringen met de CHO in diverse gemeenten, zoals Utrecht, Apeldoorn en Amersfoort. Bovendien gaat men ervan uit dat er een preventieve werking uitgaat van de CHO. Een

mogelijke ontzegging schrikt af, waardoor uitgaanspubliek zich netter gaat gedragen. Dit effect is echter lastig aan te tonen.

Bewijs en onderzoek/evaluatie

In de gemeenten Utrecht, Apeldoorn en Amersfoort is de CHO geëvalueerd op proces en het effect op de geweldcijfers in het uitgaansleven. De uitvoering van de CHO verschilt op een paar punten in deze gemeenten; het principe is echter hetzelfde. De evaluatie werd uitgevoerd door de horeca of gemeente.

Geëvalueerde punten: het aantal uitgereikte ontzeggingen in een bepaalde periode, het aantal aangesloten horecagelegenheden, het aantal zaken van lokaalvredebreuk, het aantal strafbare feiten in het uitgaansleven in een bepaalde periode, de mate waarin afspraken worden nagekomen, de uitvoerbaarheid en handhaving van de CHO, de bekendheid van de CHO bij uitgaanspubliek, de tevredenheid van de horeca, het aantal zaken dat de klachtencommissie behandelde, etc.

- In Apeldoorn werd de aanpak in 2007 geëvalueerd. Het aantal meldingen en aangiftes van mishandeling en bedreiging nam af. De aangiftes verminderden van 230 naar 188. De meldingen namen af van 702 naar 546.
- In Amersfoort zijn gedurende een jaar 62 ontzeggingen uitgereikt. In de eerste helft van 2011 is er een daling in het aantal geweldsincidenten van tien procent ten opzichte van dezelfde periode in 2010.
- In Utrecht hadden twee jaar na de eerste oplegging van de CHO (op 7 mei 2009) in totaal 29 personen een ontzegging opgelegd gekregen. Het is niet eenduidig aan te geven in welke mate de CHO bijvoorbeeld bijdraagt aan het terugdringen van geweld. Het aantal geregistreerde geweldsincidenten in de binnenstad van Utrecht daalt namelijk al een aantal jaren. Ook worden in het kader van Veilig Uitgaan meerdere maatregelen uitgevoerd en wordt constant gewerkt aan het versterken van de samenwerking tussen gemeente, politie, horecaondernemers en portiers.

WODC-oordeel over effectiviteit

Er is geen evaluatieonderzoek gevonden dat de effecten van horecaontzeggingen (of de neveneffecten ervan) volgens wetenschappelijke criteria meet.

Hoe kun je het effect meten?

De effecten zijn vooral goed meetbaar als de doelstellingen SMART zijn geformuleerd. Bij de CHO gaat het daarbij om:

- Het aantal notoire overlastplegers dat een CHO gekregen heeft.
- Het aantal personen met een CHO die zijn opgepakt voor lokaalvredebreuk.
- Het aantal overtredingen (overlast en norm overschrijdend gedrag) in het uitgaansleven voor en tijdens de uitvoering van de CHO.
- Bekendheid van het uitgaanspubliek met de CHO en hun veiligheidsgevoel voor en tijdens de uitvoering van de CHO.
- Draagvlak bij de horeca voor de CHO.

Negatieve neveneffecten

Het risico voor niet-aangesloten horecaondernemers is, dat zij de personen met een ontzegging als klant krijgen. Of het ongewenste gedrag verplaatst zich van de horeca naar de openbare ruimte of naar andere wijken en buurten. Vaak worden lokaal maatregelen getroffen om dit waterbedeffect te verkleinen, zoals een gebiedsverbod, toezicht, etc.

Horeca zijn mogelijk lastig te bewegen om aan te sluiten bij de CHO, vanwege de angst voor represailles van de personen met een ontzegging. Personen die een horecaontzegging ontvangen, kunnen zich agressief opstellen tegenover de horecaondernemer die de ontzegging uitreikt. Dat vraagt om een goede reactie en vaardigheden. Deze vaardigheden zijn doorgaans onderdeel van opleidingen voor horeca als sociale hygiëne. Aanvullende opleidingen op gebied van 'omgaan met agressie in en de horeca' zijn in te zien via www.horecaopleidingen.nl

TOEPASSING EN UITVOERING

De CHO is een relatief zware maatregel. Vooral als er geen waarschuwing wordt gegeven, maar direct een ontzegging wordt uitgereikt. Eén keer de fout in gaan heeft dan grote gevolgen, soms een ontzegging van vijf jaar voor alle aangesloten horeca.

Betrokken partijen en hun rol

Het succes van de CHO hangt vooral af van de samenwerking en betrokkenheid van alle partijen.

- **Horeca:** verantwoordelijk voor de uitvoering en handhaving van de CHO. Deelnemende horecabedrijven maken hun deelname aan de CHO kenbaar aan hun gasten. Zij dienen een administratie bij te houden en de opgelegde ontzeggingen te registreren. Hiervoor wordt een afgeschermd database gebruikt op een beveiligde website. De horecaondernemers zijn vertegenwoordigd in de klachtencommissie. Koninklijke Horeca Nederland heeft meer informatie over de collectieve horecaontzegging voor horeca op hun website staan: www.khn.nl
- **Beveiliging:** taken van de beveiliging zijn het signaleren, aanhouden en de overdracht van de verdachte aan de politie. Eventueel kan de beveiliging de ontzegging uitreiken.
- **Gemeente:** faciliteert de CHO, onder meer het kenbaar maken van de maatregel aan horecaondernemers en het uitgaanspubliek, in samenwerking met de andere partijen. De gemeente is ook vertegenwoordigd in de klachtencommissie.
- **Politie:** houdt de verdachte aan en neemt de aangifte op. Pleegt eventuele extra inspanningen om meer gelegenheid te bieden tot aangifte. De politie tekent het ontzeggingsformulier 'voor gezien' en neemt deel aan de klachtencommissie. Meer praktische informatie over de collectieve horecaontzegging voor de politie staat in het instrument 'Aanpak Uitgaansgeweld' op Politie Kennisnet.
- **OM:** zorgt voor de vervolging bij overtreding van de CHO (lokaalvredebreuk, WvSr, art. 138).

Fasering

1. Voorbereiding: informatie verzamelen, afspraken maken, protocol gegevensuitwisseling ontwikkelen, ondertekenen en laten toetsen bij het College Bescherming Persoonsgegevens (CBP).
2. Uitvoering: communicatie en overleg.
3. Evaluatie: evaluatie en borging.

Zie ook: Stappenplan CHO voor gemeenten van het ministerie van Veiligheid en Justitie op de website van het CCV.

Aandachtspunten

- **Betrokkenheid horeca:** er moeten voldoende horeca aangesloten zijn bij de CHO, in ieder geval de publiekstrekkers, om de maatregel effectief te laten zijn. In de praktijk blijken horeca soms lastig te motiveren, vanwege de angst voor omzetsderving en represailles, gebrek aan vertrouwen in collega-ondernemers, etc.
- **Uitreiking van de ontzegging:** de horeca reiken in principe de ontzegging zelf uit aan de betreffende persoon. Het is wenselijk dit te doen in aanwezigheid van de politie, in verband met een mogelijke agressieve reactie. Daarom is er geëxperimenteerd met uitreiking door de politie namens de horeca. Dit leidde echter tot kritische reacties van de rechtbank Almelo en de Nationale Ombudsman. De betrokkenheid van politie (en OM) bij de CHO moet beperkt blijven, aangezien het om een privaatrechtelijk middel gaat.
- **Uitwisseling foto's tussen horeca en politie:** om de CHO te kunnen handhaven, zijn foto's nodig van de personen met de ontzegging. De horeca moet hier in eerste instantie zelf voor zorgen; hebben zij geen foto, dan zou de politie voor een foto kunnen zorgen, verwijzend naar de Wet Politiegegevens (art. 20). In de praktijk blijkt er toch discussie te zijn over het al dan niet verstrekken van foto's van de politie aan de horeca.
- Voor **grote gemeenten** is het aan te raden om per uitgaansgebied of uitgaansplein een collectieve horecaontzegging in te stellen, vanwege de proportionaliteit en handhaving van de maatregel.

Personele inzet en andere kosten

De CHO vergt een investering in tijd en geld. De horeca voert de CHO uit, de horecabeveiliging handhaaft de CHO, het OM vervolgt in geval van lokaalvredebreuk.

Naast deze tijdsinvestering, brengt de CHO ook een aantal kosten met zich mee. Denk bijvoorbeeld aan de kosten voor een publiekscampagne om de maatregel bekend te maken. Ook aan het beheer van de afgesloten website, met een overzicht van de personen met een ontzegging, zijn kosten verbonden.

Hulpmiddelen en instructies

Er zijn diverse modellen en handreikingen ontwikkeld die helpen bij de ontwikkeling, implementatie en uitvoering van de CHO. Kijk voor meer informatie op de website van het CCV, in het dossier uitgaansgeweld.

Speciaal voor de politie is een praktische infosheet beschikbaar over de collectieve horecaontzegging in het instrument 'Aanpak Uitgaansgeweld' op Politie Kennisnet.

Kwaliteitsborging

De kwaliteitsborging is vastgelegd in:

- **Klachtencommissie:** het is wettelijk verplicht om een klachtencommissie in te stellen die eventuele klachten van uitgaanspubliek behandelt. In de klachtencommissie zitten onafhankelijke personen, vaak vanuit horeca, gemeente en politie. Mocht de klacht betrekking hebben op een ondernemer in de commissie, dan houdt deze zich afzijdig van de zaak.
- **Protocol gegevensuitwisseling:** in de CHO worden de gegevens van de personen-met-ontzegging uitgewisseld tussen de aangesloten horecaondernemers en politie. Daarom hoort aan iedere CHO een protocol ten grondslag te liggen waarin de regels voor informatie-uitwisseling zijn vastgelegd. Dit protocol moet getoetst worden door het College Bescherming Persoonsgegevens (CBP). Koninklijke Horeca Nederland ontwikkelde een modelprotocol, dat positief beoordeeld werd door het CBP, waardoor de doorlooptijd bij het CBP drastisch wordt verkort.

Overdraagbaarheid

De CHO wordt op steeds meer plaatsen in Nederland uitgevoerd, zoals in Amersfoort, Harderwijk, Texel, Utrecht en Rotterdam. Hetzelfde principe ligt ten grondslag aan andere toegangsonzeggingsen, zoals het collectief winkelverbod. In de regio Bollenstreek wordt de collectieve horecaontzegging regionaal toegepast in gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen: een ontzegging geldt direct voor alle aangesloten horeca in de drie gemeenten.

MAATSCHAPPELIJKE DISCUSSIE

Een CHO is een zwaar middel tegen overtredingen in het uitgaansleven. In het verleden heeft een rechter de proportionaliteit van de maatregel ter discussie gesteld. Bijvoorbeeld: een persoon die zich uit zelfverdediging weert tegen een ander, kan een CHO opgelegd krijgen van meerdere jaren.

De CHO staat los van de vervolging van strafbare feiten; de horeca hoeft in principe geen bewijs te overhandigen dat de betreffende persoon strafbaar gedrag vertoont. Hierdoor krijgt de horeca een grote machtspositie. Meer jurisprudentie over de CHO is beschikbaar op de website van het CCV, in het dossier uitgaansgeweld.

3 DEURBELEID EN HUISREGELS

Een goed deurbeleid en duidelijke huisregels helpen uitgaansgelegenheden bij het creëren van een prettige en veilige omgeving voor hun bezoekers en personeel. Het voordeel van veiliger uitgaansgebied is dat er meer uitgaanspubliek op af komt. Horeca geven aan welk gedrag zij van het uitgaanspubliek verwachten en bij welk ongewenst gedrag mensen niet worden toegelaten of worden verwijderd uit de horeca.

Passen deurbeleid en huisregels bij uw lokale situatie?

Bekijk onderstaande stellingen. Sluiten de meeste stellingen aan op de uitgaanssituatie in uw gemeente? Dan zijn deurbeleid en huisregels het overwegen waard.

- Overlast, geweld of drugsproblematiek binnen in de horeca komen regelmatig voor.
- Er is sprake van discriminatie aan de deur.
- De horeca zijn onvoldoende duidelijk over de regels in de horeca.
- Er is een goede relatie tussen gemeente, horeca en politie.
- De horeca zijn bereid één lijn te trekken in het deurbeleid en huisregels.

Wijkt uw situatie op veel punten af, kijk dan in de Keuzewijzer Veilig Uitgaan naar alternatieven of neem voor meer informatie en advies contact op met het CCV.

DOEL EN DOELGROEP

Met deurbeleid en huisregels kunnen horecaondernemers (potentiële) overlastgevers uit hun zaak weren. Zo kunnen zij de volgende doelen bereiken:

- minder overlast in de horeca;
- minder conflicten en discussie aan de deur;
- meer veiligheid voor gasten en personeel;
- verbetering van het imago van het uitgaansgebied, wat leidt tot meer gewenste bezoekers;
- minder strafbaar gedrag in de horeca door publiek, waaronder: drugsbezit en -gebruik, agressief gedrag, diefstal, wapenbezit, ongewenste intimiteiten, vernieling en vandalisme, intimidatie en racisme/discriminatie.

Deurbeleid en huisregels maken het voor bezoekers duidelijk welk gedrag wel en niet wordt getolereerd in de horeca. Toegangsregels gelden aan de deur en zijn de basis voor de portier om het deurbeleid te handhaven. Huisregels maken duidelijk aan bezoekers welk gedrag wel en niet van bezoekers wordt verlangd als ze eenmaal binnen zijn. Beide regels vormen de basis om personen uit de horeca te weren op het moment dat ze ongewenst gedrag vertonen.

WERKZAME BESTANDDELEN

De kracht van het deurbeleid is dat gewenst gedrag van uitgaanspubliek wordt beloond (toegang tot de horeca) en ongewenst gedrag wordt bestraft (de ontzegging van de toegang). De huisregels vormen een stok achter de deur; het is de basis waar portiers en horecapersoneel op terug kunnen vallen als zij bezoekers aanspreken op ongewenst gedrag.

PROBLEEMANALYSE EN CONTEXT

Wanneer er regelmatig overlast is in de horeca, met conflicten en discussie tussen personeel en uitgaanspubliek, dan vormt het deurbeleid een goede aanvulling op het horecabeleid.

Deurbeleid en huisregels kunnen in principe in ieder type uitgaansleven en in ieder uitgaansgebied en in alle horeca worden toegepast. Voorwaarde is een goede samenwerking tussen horeca, gemeente en politie. Binnen deze samenwerking worden beleid en huisregels afgestemd. Ook moet er een goede relatie zijn tussen de horeca. Bovendien moet er voldoende participatiegraad zijn van ondernemers in het uitgaansleven om consequent handelen te kunnen realiseren.

AANVULLENDE MAATREGELEN

Deurbeleid en huisregels horen onderdeel te zijn van een breder pakket aan veiligheidsmaatregelen in het uitgaansleven van politie, gemeente en horeca.

Onderstaande maatregelen vormen de voorwaarden voor een succesvol deurbeleid:

- Professionele portiers aan de deur: portiers zien erop toe dat gewenste bezoekers toegang krijgen en ongewenste bezoekers worden geweigerd op grond van de toegangsregels. Een portier kan en moet consequent optreden. Bovendien vormen de huisregels de grond voor een portier om personen uit de horeca te verwijderen als ze de regels overtreden.
- Training: portiers en horecapersoneel moeten getraind worden in het handhaven van de regels aan de deur en in de gelegenheid. Dit kan vorm krijgen binnen de horecaonderneming zelf. Het personeel moet de juiste communicatieve vaardigheden aanleren en leren omgaan met crisissituaties. Ze moeten immers in een korte tijd beslissingen nemen en snel handelen.

Onderstaande maatregelen versterken het deurbeleid en de huisregels:

- *Collectief* deurbeleid en huisregels: deurbeleid en huisregels kunnen gelijk getrokken worden in een uitgaansgebied. De horeca stemmen dan samen met gemeente en politie, een en ander met elkaar af. De meerwaarde hiervan is dat het uitgaanspubliek in het uitgaansgebied steeds met dezelfde regels en beleid te maken krijgt. Consequent communiceren en handelen verkleint het risico op discussie en conflicten aan de deur, en daarmee overlast en agressie.
- Individuele of Collectieve horecaontzegging (IHO/CHO): een IHO of CHO kan voor langere tijd opgelegd worden door de horeca, bijvoorbeeld wanneer bepaalde personen vaker of bij diverse horecazaken voor problemen zorgen.
- Extra toezicht en straatregels: als een overlastgevend persoon de horeca niet binnen mag, kan diegene op straat voor overlast zorgen. Daarom is het verstandig om voor toezicht op straat te zorgen, bijvoorbeeld door de inzet van horecastewards, de politie of SUS-teams. Daarnaast kunnen er gedragsregels gelden voor de openbare ruimte: straatregels over gewenst en ongewenst gedrag. Idealiter sluiten deze straatregels aan bij de huisregels van de horeca.

RESULTATEN

Te verwachten effecten

- Minder overlastgevend en strafbaar gedrag in de horeca.
- Minder discussie en conflicten aan de deur.
- Betere sfeer in het uitgaansgebied, verbetering van het imago van het uitgaansgebied, wat weer leidt tot meer gewenste bezoekers.

Bewijs en onderzoek/evaluatie

In Groot-Brittannië is het effect van deurbeleid gemeten. Waar goed getrainde portiers een helder deurbeleid voerden, werd een afname van agressief gedrag gemeten. In Nederland heeft geen effectonderzoek naar deurbeleid en huisregels plaatsgevonden. De toepassing van gedragscodes, een variant op huisregels, is wel geëvalueerd. Hieruit blijkt dat het een veelbelovende maatregel is om antisociaal gedrag tegen te gaan.

WODC-oordeel over effectiviteit

Op basis van het Britse onderzoek is deurbeleid een veelbelovende maatregel voor de afname van agressief gedrag in het uitgaansleven, met als voorwaarde dat portiers goed geschoold zijn in communicatieve vaardigheden en het omgaan met crisissituaties.

Huisregels, als variant op gedragscodes, vormen ook een veelbelovende maatregel om antisociaal gedrag tegen te gaan.

Hoe kun je het effect meten?

De effecten zijn vooral goed meetbaar als de doelstellingen SMART zijn geformuleerd. Bij deurbeleid en huisregels gaat het daarbij om:

- Het aantal incidenten met overlast en strafbaar gedrag *in de horeca* voor en na de invoering van deurbeleid en huisregels;
- Het aantal incidenten met overlast en strafbaar gedrag *in de omgeving van de horeca* voor en na de invoering van deurbeleid en huisregels;
- Meldingen van discriminatie aan de deur voor en na de invoering van deurbeleid en huisregels;
- Aantal conflicten aan de deur bij de horeca voor en na de invoering van deurbeleid en huisregels;
- Veranderingen in het imago van horeca voor en na de invoering van deurbeleid en huisregels.

Doorgaans worden deurbeleid en huisregels geëvalueerd samen met de andere lopende maatregelen die bijdragen aan een veilig uitgaansleven, bijvoorbeeld bij de evaluatie van het convenant Veilig Uitgaan of de KVVU.

Door middel van mystery guests kan getoetst worden of het deurbeleid wordt toegepast en gehandhaafd zoals afgesproken. Op die manier kan ook gecontroleerd worden of er wordt gediscrimineerd aan de deur. Het is belangrijk dat de horeca achter de inzet van mystery guests staan en dat een externe, professionele organisatie een en ander uitvoert.

Negatieve neveneffecten

- Discriminatie: soms worden personen geweerd uit de horeca op basis van sekse, ras, of andere oneigenlijke gronden. Een mogelijkheid is om in dat geval een Panel Deurbeleid in te zetten; daarin worden klachten van uitgaanspubliek over eventuele onterechte weigering van toegang behandeld.
- Verplaatsing van het probleem: als overlastgevend personen worden geweerd door bepaalde horecagelegenheden, kunnen ze mogelijk op straat voor problemen zorgen of bij horeca die niet zijn aangesloten bij het deurbeleid. Daarom zijn nevenmaatregelen als extra toezicht op straat belangrijk als aanvulling op het deurbeleid en huisregels.

TOEPASSING EN UITVOERING

Het invoeren van deurbeleid en huisregels is een middelzwaar traject om uit te voeren.

Betrokken partijen en hun rol

De volgende partijen zijn betrokken bij de toepassing van deurbeleid en huisregels:

- Horeca: initiatiefnemers. Ontwikkelen van deurbeleid en huisregels, en het handhaven van huisregels (samen met portiers). Koninklijke Horeca Nederland heeft diverse informatie over deurbeleid en huisregels op de website staan: www.khn.nl
- Politie: assistentie verlenen bij agressie en overlast, proces-verbaal opmaken bij strafbaar gedrag van uitgaanspubliek en van de horeca. Meer praktische informatie over deurbeleid voor de politie staat in het instrument 'Aanpak Uitgaansgeweld' op Politie Kennisnet.
- Portiers: handhaving van het deurbeleid.
- Gemeente: faciliteren van collectief deurbeleid en het Panel Deurbeleid, verantwoordelijk voor lokaal beleid op horecadiscriminatie. Het ministerie van SZW liet een handreiking ontwikkelen voor gemeenten om lokaal beleid op horecadiscriminatie te ontwikkelen en over bestuurlijke maatregelen bij horecadiscriminatie. Deze handreiking is beschikbaar via het Verwey-Jonker instituut: www.verwey-jonker.nl
- Eventueel een Anti Discriminatie Bureau of Panel Deurbeleid: toetsing van de toelatingsregels, onderzoeken van klachten van uitgaanspubliek over discriminatie.

Fasering

1. Besluit over de invoering van deurbeleid (en huisregels) door gemeente en horeca. Het initiatief ligt doorgaans bij de horeca;
2. Draagvlak creëren bij collega-horecaondernemers;
3. Opnemen in het horecabeleid van de gemeente;
4. Beleid en huisregels ontwikkelen, afspraken vastleggen in een convenant tussen horeca, gemeente en politie.

5. Toetsing van de regels en training van portiers en horecapersoneel in de handhaving van de regels. Verkennen van de mogelijkheden en het draagvlak voor een Panel Deurbeleid (zie: Kwaliteitsborging).
6. Communiceren over deurbeleid, huisregels en eventueel het Panel Deurbeleid naar uitgaanspubliek. Het is van belang dat het uitgaanspubliek vóór een uitgaansavond het beleid en de regels kan bekijken.
7. Invoeren van deurbeleid en huisregels.
8. Evalueren van deurbeleid, huisregels en (eventueel) Panel Deurbeleid.

Aandachtspunten

- Draagvlak: voor een consequent toelatingsbeleid en huisregels is het nodig dat alle betrokken horecagelegenheden overeenstemming bereiken over de invulling en de uitvoering ervan. Trek hier voldoende tijd voor uit.
- Kwaliteit: goede toelatings- en huisregels moeten aan een aantal voorwaarden voldoen. Ze moeten transparant en eenduidig zijn, goed te handhaven/controleerbaar zijn, ze moeten concreet geformuleerd zijn en niet onderhevig zijn aan willekeur. Voorbeelden van goed geformuleerde huisregels zijn de Top 40 deurbeleidsregels of Onze huisregels! van Koninklijke Horeca Nederland.
- Uitvoering: portiers moeten het deurbeleid en regels consequent toepassen. Er moet zo min mogelijk sprake zijn van willekeur of discriminatie. Bovendien moet de portier op een verantwoorde manier communiceren over de regels, zonder dat er agressie, conflict of onnodige discussie ontstaat.

Personele inzet en kosten

Portiers en horecapersoneel moeten worden opgeleid in het handhaven van de regels aan de deur en in de horecagelegenheid; dit kan in de reguliere opleiding en training meegenomen worden. Communicatieve vaardigheden en het omgaan met crisissituaties zijn van belang.

Hieronder een paar voorbeelden van training en informatie:

- Amsterdamse horecabeveiligers hebben, in navolging van Eindhoven, een werkmap ontvangen met o.a. informatie over handelwijze bij drank- en drugsincidenten en geweld.
- Het Trimbos-instituut heeft een training over omgaan met agressieve personen die onder invloed zijn van alcohol en drugs.
- Op www.horecaopleidingen.nl staan voorbeelden van trainingen over omgaan met agressie voor horeca.

De kosten voor het invoeren en toepassen van deurbeleid en huisregels bestaan vooral uit tijd, kosten voor de (aanvullende) opleiding van personeel en kosten voor communicatie over huisregels. Communicatie kan bestaan uit een website, voorlichting voor jongeren, publicatie bij de deur, etc. Deze kosten worden doorgaans gefinancierd door de horeca.

Hulpmiddelen en instructies

Panel Deurbeleid Rotterdam heeft de Top 40 deurbeleid-regels ontwikkeld, met daarin de voorwaarden waaraan een goede huisregel moet voldoen en een aantal voorbeelden van kwalitatief goede regels.

Website Panel Deurbeleid: gemeenten die beschikken over een Panel Deurbeleid, hebben doorgaans een website met meer informatie over het panel en het indienen van klachten van uitgaanspubliek.

Het ministerie van SZW liet een handreiking ontwikkelen voor gemeenten om lokaal beleid op horecadiscriminatie te ontwikkelen en over bestuurlijke maatregelen bij horecadiscriminatie. Deze handreiking is beschikbaar via het Verwey-Jonker instituut: www.verwey-jonker.nl

Speciaal voor de politie is een praktische infosheet beschikbaar over deurbeleid in het instrument 'Aanpak Uitgaansgeweld' op Politie Kennisnet.

Kwaliteitsborging

- Horecaondernemers kunnen een convenant sluiten met gemeente en politie, bijvoorbeeld als onderdeel van de KVVU. Hierin worden afspraken vastgelegd over de toepassing van het deurbeleid en huisregels. De gemeente toetst de toelatingsregels, bijvoorbeeld op transparantie, eenduidigheid en eventuele discriminatie. Het akkoord van een gemeente kan een voorwaarde vormen aan om aan te sluiten bij het convenant.

- Panel Deurbeleid (optioneel): dit lokale panel beoordeelt het deurbeleid van individuele horecaondernemers op mogelijke discriminatie en onderzoekt klachten over vermeende discriminatie in de horeca. In het panel zitten doorgaans de volgende organisaties: gemeente, politie, lokale KHN, Anti Discriminatie Bureau, eventueel aangevuld met jongerenvertegenwoordiging.
- College voor de Rechten van de Mens: deze landelijke commissie onderzoekt discriminatieklachten en stelt vast of er in een situatie is gediscrimineerd. Ook kan de commissie gemeenten adviseren over deurbeleid. Zo organiseert het College bijeenkomsten voor panels deurbeleid.
- Gemeenten kunnen de horeca helpen om het belang van goed deurbeleid extra te benadrukken. Zo kan een gemeente (bestuurlijke) maatregelen nemen op het moment dat een horecaondernemer zich niet aan de afspraken houdt.

Overdraagbaarheid

Deurbeleid en huisregels worden veelvuldig toegepast door horeca om overlast en strafbaar gedrag te voorkomen.

Een variant op de huisregels in de horeca zijn huis- en gedragsregels die van toepassing zijn in de openbare ruimte. In Weert werkt men bijvoorbeeld met zogenaamde straatregels. Bij de toegang van het uitgaansgebied staan borden met daarop voorbeelden van gedrag dat niet wordt getolereerd (drugs, agressie, wildplassen, etc.) en de gevolgen als het publiek dit gedrag vertoont (boete). BOA's en/of politie handhaven deze straatregels. In Haarlem en Eindhoven is een vergelijkbaar initiatief met straatregels om bijvoorbeeld wildplassen en baldadig gedrag tegen te gaan.

Ordeverstoorders kunnen een gebiedsverbod krijgen. Dit houdt in dat zij zich een bepaalde tijd (soms gedurende specifieke tijdstippen) niet in een gebied mogen bevinden. Gedurende deze periode kan de openbare orde op deze locatie worden hersteld, zonder dat de overlastgever de orde opnieuw verstoort. Een gebiedsverbod is een bestuursrechtelijke maatregel en kan worden opgelegd op grond van de APV of de Wet Maatregelen Bestrijding Voetbalvandalisme en Ernstige Overlast. (art. 172a Gemeentewet).

Past een gebiedsverbod bij uw lokale situatie?

Bekijk onderstaande stellingen. Sluiten de meeste stellingen aan op de uitgaanssituatie in uw gemeente? Dan is een gebiedsverbod het overwegen waard.

- Het uitgaansgebied is een hotspot voor hardnekkige overlast en herhaaldelijke overtredingen.
- Er zijn personen die herhaaldelijk individueel of groepsgewijs de openbare orde verstoren.
- Politie en gemeente weten wie de daders zijn en kunnen dit onderbouwen met concrete overtredingen en overlast.
- Uw gemeente heeft een horecaconcentratiegebied of een goed af te bakenen uitgaansgebied.
- Er zijn voldoende toezichthouders beschikbaar om te handhaven.

Wijkt uw situatie op veel punten af, kijk dan in de Keuzewijzer Veilig Uitgaan naar alternatieven of neem voor meer informatie en advies contact op met het CCV.

DOEL EN DOELGROEP

Doel van het gebiedsverbod is het voorkomen van overlast door bepaalde personen in een specifiek gebied gedurende een bepaalde periode.

Het gebiedsverbod voor het uitgaansleven is bedoeld voor:

- Personen die overlast, geweld, diefstal of andere strafbare feiten plegen in het uitgaansgebied (mede afhankelijk van de lokale invulling van de APV).
- Personen die herhaaldelijk individueel of groepsgewijs de openbare orde verstoren of die bij groepsgewijze verstoring van de openbare orde een leidende rol hebben.

WERKZAME BESTANDELEN

Door het gebiedsverbod toe te passen, of ermee te dreigen, wordt het uitgaanspubliek aangespoord om niet voor overlast of uitgaansproblemen te zorgen. Personen die een gebiedsverbod opgelegd krijgen, mogen zich niet op bepaalde tijdstippen, in een bepaald gebied bevinden. In deze tijd kan de openbare orde door de ordeverstoorder niet verder worden verstoord en kan in het gebied de openbare orde worden hersteld.

PROBLEEMANALYSE EN CONTEXT

Het gebiedsverbod is geschikt voor uitgaansgebieden die een hot spot vormen voor hardnekkige overlast of herhaaldelijke overtredingen door een harde kern overlastgevers. Het gebiedsverbod is het best toepasbaar in een horecaconcentratiegebied of in een goed af te bakenen uitgaansgebied.

Een gebiedsverbod is geschikt voor de volgende problemen:

- Verstoringen van de openbare orde, overlast, geweld, diefstal, drugsdelicten of andere strafbare feiten (mits vastgelegd in de APV);
- Personen die herhaaldelijk individueel of groepsgewijs de openbare orde verstoren of die bij een groepsgewijze verstoring van de openbare orde een leidende rol hebben.

- Ernstige vrees voor verdere verstoringen van de openbare orde. Hiervoor moeten concrete aanwijzingen zijn, bijvoorbeeld het feit dat een persoon in het verleden regelmatig betrokken is geweest bij ordeverstoringen.

Voorbeelden van overtredingen en overlast:

- hinderlijk gedrag
- openbare dronkenschap
- diefstal, zoals zakkenrollen en straatroof
- mishandeling
- drugshandel
- wapenbezit

Een gebiedsverbod kan worden opgelegd op grond van de APV of de Wet Maatregelen voor Bestrijding van Voetbalvandalisme en Ernstige Overlast (MBVEO):

- APV: bij verstoringen van de openbare orde, overlast, geweld, diefstal, drugsdelicten of (andere) strafbare feiten, kan de burgemeester een gebiedsverbod opleggen, mits een en ander is vastgelegd in de APV. Als het gebiedsverbod van korte duur is, kan de politie gemandateerd worden om namens de burgemeester het verbod op te leggen. Er is geen combinatie met meldingsplicht of groepsverbod mogelijk. De gemeenteraad bepaalt de duur en het gebied waar het gebiedsverbod geldt, op basis van de ernst van de overtreding en de bepalingen in de APV.
- Wet MBVEO: wanneer er sprake is van een persoon die herhaaldelijk individueel of groepsgewijs de openbare orde heeft verstoord of die bij groepsgewijze verstoring van de openbare orde een leidende rol heeft gehad, kan een langer gebiedsverbod worden opgelegd. Dit is mogelijk wanneer er ernstige vrees voor verdere verstoring bestaat. Het gebiedsverbod kan worden gecombineerd met een meldingsplicht of een groepsverbod. Er moet een dossier aan ten grondslag liggen. Dat betekent dat er een bepaalde voorgeschiedenis nodig is. Aan de politie kan niet worden gemandateerd.
 - De burgemeester kan een gebiedsverbod opleggen voor maximaal drie maanden, met maximaal drie verlengingen van drie maanden.
 - De officier van justitie kan in kader van strafrechtelijke vervolging een gebiedsverbod opleggen als gedragsaanwijzing voor maximaal 90 dagen, met maximaal drie keer een verlenging van 90 dagen.

Op basis van de omstandigheden bepaalt de burgemeester of het gebiedsverbod op grond van de APV of de Wet MBVEO wordt opgelegd.

De Gemeentewet (artikel 172, derde lid) maakt het ook mogelijk om onmiddellijk een gebiedsverbod op te leggen. In deze situaties moet er acuut gevaar zijn voor de openbare orde. Dit artikel wordt vooral gebruikt wanneer de oplegging van een gebiedsverbod niet in de APV geregeld is. Als de APV wel bepalingen bevat, dan moet de burgemeester daarvan gebruikmaken en is toepassing van artikel 172.3 niet mogelijk.

AANVULLENDE MAATREGELEN

Het gebiedsverbod wordt versterkt door toepassing van de onderstaande maatregelen:

- **Gele kaart:** voordat een gebiedsverbod wordt opgelegd, kan de burgemeester een 'waarschuwingsbrief' versturen naar de overlastgever bij wijze van 'gele kaart'. Zo wordt de overlastgever gewaarschuwd dat hij bij een eerstvolgende misdrijving alsnog een gebiedsverbod krijgt. De overlastgever heeft zo de kans om zijn gedrag te verbeteren. In geval van de Wet MBVEO kan de waarschuwingsbrief en de mutatie van de misdrijving het dossier versterken.
- **Gedifferentieerde termijnen:** uitgaansoverlast vindt overwegend plaats in de avonduren tijdens de 'reguliere' uitgaansavonden donderdag, vrijdag en zaterdag. Op grond van de Wet MBVEO kan een overlastgever op die drie dagen een gebiedsverbod krijgen tijdens uitgaansuren. Het is dus niet nodig om de termijn van het gebiedsverbod aaneengesloten te laten gelden.
- **Meldingsplicht:** Een gebiedsverbod kan extra kracht worden bijgezet met een meldingsplicht vanuit de Wet MBVEO. De ordeverstoorder dient zich op een bepaalde plaats, bijvoorbeeld op het politiebureau, en op een bepaald tijdstip te melden. Hierdoor wordt het voor de ordeverstoorder onmogelijk om op dat moment de orde te verstoren in het gebied waarvoor hij een gebiedsverbod heeft gekregen. De

meldplicht is een verzwarende van het gebiedsverbod. Men dient hier voorzichtig mee om te gaan, vanwege de beperking in de bewegingsvrijheid van het individu.

- **Collectieve Horecaontzegging (CHO):** de CHO is een toegangsverbod tot de aangesloten horeca voor een bepaalde tijd. Het is een privaatrechtelijk middel. De CHO en het gebiedsverbod kunnen elkaar versterken als een persoon structureel voor overlast zorgt in de horeca én in het uitgaansgebied. De CHO kan voor langere tijd worden opgelegd (in sommige gevallen met een maximum duur van vijf jaar), terwijl het gebiedsverbod een kortere duur heeft.
- **Toeziht en handhaving:** er moet voldoende politie en BOA's aanwezig zijn om het gebiedsverbod succesvol te kunnen handhaven. Bovendien kan de politie gemandateerd worden om een gebiedsverbod op grond van de APV op te leggen. Daartoe moet voldoende politiemacht aanwezig zijn om overtreding van APV te constateren.

RESULTATEN

Te verwachten effecten

Met het gebiedsverbod hebben burgemeesters een instrument in handen om streng tegen (ernstige) overlast op te kunnen treden. Doordat de overlastgever een gebiedsverbod heeft, kan hij in dat gebied tijdelijk niet meer voor overlast zorgen. Bovendien hoopt men op een afschrikkende werking. Potentiële overlastgevers die van het bestaan van het gebiedsverbod weten, zien mogelijk af van het plegen van overlast.

Bewijs en onderzoek/evaluatie

Of de inzet van het gebiedsverbod daadwerkelijk tot vermindering van overlast leidt, is volgens betrokkenen nog niet vast te stellen. Daarvoor zal meer ervaring moeten worden opgedaan en nader onderzoek moeten worden verricht. Bovendien is een causaal verband moeilijk aan te tonen, omdat de inzet van het gebiedsverbod vaak deel uitmaakt van een totaalpakket aan maatregelen.

Betrokkenen hebben positieve ervaringen met de inzet van het gebiedsverbod bij wijkoverlast, zoals uitgaansoverlast. Enerzijds zorgt het in ieder geval tijdelijk voor een afname van de overlast. De overlastgever mag zich immers een periode niet meer in het betreffende gebied of, in geval van de Wet MBVEO, in een bepaalde groep begeven. Anderzijds geeft het een signaal aan bewoners dat de overheid stevig optreedt. Voorwaarde is wel dat er communicatie over de maatregel plaatsvindt.

De Wet MBVEO wordt sinds september 2010 toegepast. In 2012 is de toepassing van deze wet, en daarmee ook het gebiedsverbod, geëvalueerd. De resultaten staan in het rapport *Wet Maatregelen Bestrijding Voetbalvandalisme en Ernstige Overlast: toepassing in de praktijk 2012 en Op doel? Evaluatie van de Wet MBVEO*.

Hoe kun je het effect meten?

De effecten zijn vooral goed meetbaar als de doelstellingen SMART zijn geformuleerd. Bij een gebiedsverbod gaat het daarbij om:

- Het aantal opgelegde gebiedsverboden op grond van de APV en de Wet MBVEO.
- Het aantal incidenten met overlast, geweld, diefstal, drugsdelicten etc. voor en tijdens toepassing van het gebiedsverbod.
- Het aantal gevallen van structurele overlast: het aantal personen dat meermaals voor overlast zorgt, voor en tijdens toepassing van het gebiedsverbod.
- Het aantal overtredingen van het gebiedsverbod.

Negatieve neveneffecten

Het verplaatsingseffect kan een knelpunt zijn bij het gebiedsverbod. Groepen veranderen van samenstelling en locatie. Als een overlastgever geweerd wordt uit een bepaald gebied, kan hij zich verplaatsen naar een andere locatie. De gemeente Deurne geeft bijvoorbeeld aan dat de jongeren met een gebiedsverbod voor het uitgaansgebied in Deurne, nu uitgaan in Eindhoven. Wil men voor dat gebied ook maatregelen kunnen opleggen, dan moet voor een gebiedsverbod vanuit de Wet MBVEO opnieuw een dossier worden opgemaakt.

Een ander mogelijk effect kan zijn dat er nieuwe overlastplegers in de plaats komen van de personen die een gebiedsverbod opgelegd hebben gekregen.

TOEPASSING EN UITVOERING

Het gebiedsverbod opgelegd op grond van de APV is, qua uitvoering, een middelzware maatregel. Het gebiedsverbod opgelegd op grond van de Wet MBVEO is een zware maatregel in de uitvoering, vanwege de vereiste dossieropbouw.

Betrokken partijen en hun rol

- Gemeente: de burgemeester bepaalt in een specifiek geval de duur en het gebied waar het gebiedsverbod van kracht is voor de betrokkene, aan de hand van specifieke feiten en omstandigheden (frequentie, de aard en de ernst van de overlast en de achtergrond van de ordeverstoorder). De burgemeester informeert de overlastgever over het gebiedsverbod en beheert, in geval van de Wet MBVEO, het dossier.
- Politie: constateert overlast in het uitgaansgebied, legt het dossier aan (Wet MBVEO) en overlegt met de burgemeester. De politie kan bij mandaat het gebiedsverbod opleggen op grond van de APV. De politie handhaaft het gebiedsverbod. Meer praktische informatie over het gebiedsverbod voor de politie staat in het instrument 'Aanpak Uitgaansgeweld' op Politie Kennisnet.
- BOA: handhaaft het gebiedsverbod.
- OM: de officier van justitie kan bij een strafbaar feit een gebiedsverbod opleggen als gedragsaanwijzing op grond van de Wet MBVEO. Het OM vervolgt als een gebiedsverbod wordt overtreden.

Om te voorkomen dat de burgemeester en de officier van justitie beiden een gebiedsverbod opleggen, is een samenloopregeling opgenomen in de wet MBVEO. Deze regeling houdt in dat, indien de officier van justitie een gedragsaanwijzing in de vorm van een gebiedsverbod heeft gegeven, de burgemeester aan diezelfde ordeverstoorder geen gebieds- of groepsverbod mag opleggen voor hetzelfde gebied.

Fasering

In de Handreiking over de Wet MBVEO staat een stappenplan voor gemeenten over het opleggen van een gebiedsverbod (blz. 31-32). Kijk op de website van het CCV, in het dossier Wet MBVEO.

Aandachtspunten

- Dossieropbouw first offenders: uit de praktijk blijkt dat een aantal typen overlast, bijvoorbeeld uitgaansgeweld, vaak gepleegd wordt door 'first-offenders'. In dat geval zou alleen een waarschuwing of een kortdurend gebiedsverbod op grond van de APV opgelegd kunnen worden. Vanuit de Wet MBVEO is deze mogelijkheid er nog niet. Wel wordt gekeken naar een mogelijke aanscherping van deze wet waarbij het wel mogelijk wordt voor burgemeester om bij ernstige verstoring van de openbare orde aan 'first offenders' een gebiedsverbod op te leggen. Voorheen heeft een aantal gemeenten als gevolg van een te 'mager' dossier afgezien van het opleggen van een maatregel.
- Onderbouwing: een gebiedsverbod vanuit de Wet MBVEO moet goed zijn onderbouwd met een dossier. In de praktijk blijkt dit op een paar punten lastig te zijn:
 - Het dossier moet, specifiek en verifieerbaar, concrete gedragingen van een individu benoemen die de openbare orde verstoren. Een globale samenvatting van het orde verstorende gedrag volstaat niet.
 - Het dossier moet voldoende aannemelijk maken dat het individu herhaaldelijk de orde verstoort en/of deel uitmaakt van een groep ordeverstoorders (en/of hierbij een leidende rol heeft). Een enkele aanwijzing dat een individu tot een groep behoort, is daarbij niet voldoende, volgens de uitspraak van Rechtbank Amsterdam. Het is overigens niet noodzakelijk dat de persoon ook zelf de openbare orde heeft verstoord dan wel strafbare feiten heeft begaan.
 - Gelet op het rechtszekerheidsbeginsel mogen alleen gebeurtenissen en gedragingen van na inwerkingtreding van de wet (1 september 2010) worden gebruikt om herhaaldelijkheid aan te tonen, volgens de uitspraak van Rechtbank Amsterdam.
 - Orde verstorende gedragingen in andere gemeenten of in het buitenland, mogen ter onderbouwing van de maatregel worden gebruikt.
 - De maatregel moet in verhouding staan tot het te bereiken doel en dat moet duidelijk worden gemaakt. Het dossier moet een motivering bevatten waarom juist die maatregel de enige passende is, en waarom niet voor een minder ingrijpend middel kon worden gekozen.

- In het kader van zorgvuldigheid van het besluit moeten betrokkenen de mogelijkheid krijgen hun zienswijze op het (voorgenomen) besluit te geven. Tenzij er sprake is van spoed.
- Voor een gedragsaanwijzing van de officier van justitie moet het dossier een voldoende bewezen strafbaar feit bevatten of het moet om een verdachte gaan tegen wie ernstige bezwaren bestaan.
- Handhaving: voor een goed werkend gebiedsverbod moet er voldoende capaciteit worden vrijgemaakt bij politie en/of BOA's om het gebiedsverbod te handhaven.

Personele inzet en andere kosten

Er zijn geen specifieke kosten verbonden aan het gebiedsverbod, behalve een flinke tijdsinvestering. Vooral de dossieropbouw door gemeente en politie in de Wet MBVEO is tijdrovend. Het gebiedsverbod moet goed worden gemotiveerd. Ook de handhaving neemt tijd in beslag. Als een gemeente het uitgaanspubliek, omwonenden en de horeca op de hoogte wil stellen van het bestaan van het gebiedsverbod, voor het creëren van draagvlak en een mogelijke preventieve werking, is een publiekscampagne nodig. Deze wordt gefinancierd door de gemeente.

Hulpmiddelen en instructies

In het dossier Wet MBVEO op de website van het CCV staan diverse handreikingen, richtlijnen en aanwijzingen over de wetgeving en de toepassing ervan. Een voorbeeld van een lokale toepassing van het gebiedsverbod staat in de Beleidsregels aanpak voetbalvandalisme en ernstige overlast 2012 van gemeente Elburg.

Speciaal voor de politie is een praktische infosheet beschikbaar over het gebiedsverbod in het instrument 'Aanpak Uitgaansgeweld' op Politie Kennisnet.

Kwaliteitsborging

De kwaliteit van de toepassing van het gebiedsverbod wordt geborgd door de voorwaarden die worden gesteld aan de onderbouwing van het gebiedsverbod, bijvoorbeeld het dossier in de Wet MBVEO. Over de duur en het gebied waar het gebiedsverbod geldt voor betrokkene, wordt afgestemd tussen burgemeester en politie, maar ook Veiligheidshuis en andere ketenpartners. Ook de beschikbare jurisprudentie over het gebiedsverbod, bijvoorbeeld vanuit de Wet MBVEO, draagt bij aan de juiste toepassing van het gebiedsverbod.

Overdraagbaarheid

Sinds 1 september 2010 heeft iedere gemeente in Nederland de mogelijkheid om vanuit de Wet MBVEO een gebiedsverbod op te leggen. Gemeente Eindhoven, Utrecht, Deurne, Leeuwarden en Kampen hebben het gebiedsverbod toegepast in het uitgaansleven.

Uit onderzoek naar de toepassing van de Wet MBVEO bleek dat in de periode 1 april 2011 tot 11 april 2012:

- burgemeesters van 27 gemeenten 116 gebiedsverboden hebben opgelegd;
- zeven arrondissementen 43 gebiedsverboden hebben opgelegd door de officier van justitie.

De mogelijkheden voor een gebiedsverbod op grond van de APV (mits opgenomen in de APV) en het gebiedsverbod op grond van de Gemeentewet (artikel 172.3) bestonden al langer.

5 HORECASTEWARDS

Horecastewards zijn jongerenwerkers die tijdens uitgaansnachten worden ingezet op hotspots om uitgaanspubliek te begeleiden en eventuele problemen te voorkomen. Zij treden op als de gastheren van het uitgaansgebied. Ze zijn proactief, hebben een zorgfunctie naar kwetsbare groepen en uitgaanspubliek in het algemeen, wijzen het publiek op de regels, sussen bij incidenten, vangen uitgaanspubliek op die de toegang geweigerd wordt en hebben een kalmerend effect.

Passen horecastewards bij uw lokale situatie?

Bekijk onderstaande stellingen. Sluiten de meeste stellingen aan op de uitgaanssituatie in uw gemeente? Dan zijn de horecastewards het overwegen waard.

- Horeca, uitgaanspubliek en/of omwonenden klagen over toenemende overlast, indrinken en agressie.
- Er is een gebrek aan politietoezicht in het uitgaansleven.
- Er is vooral behoefte aan de begeleiding en opvang van uitgaanspubliek, naast ordehandhaving.
- Er is sprake van agressie tussen portiers en uitgaanspubliek nadat iemand de toegang is geweigerd.
- Er is inzicht in de indrinklocaties in en rond het uitgaansgebied.

Wijkt uw situatie op veel punten af, kijk dan in de Keuzewijzer Veilig Uitgaan naar alternatieven of neem voor meer informatie en advies contact op met het CCV.

DOEL EN DOELGROEP

Doelstelling:

Minder indrinken, minder overlast (wildplassen, geluidsoverlast), minder geweld (opstootjes, vechtpartijen) en het veiligheidsgevoel van uitgaanspubliek verbeteren.

Doelgroep:

De doelgroep wordt gevormd door uitgaanspubliek in het algemeen, en publiek dat indrinkt, kwetsbare groepen (bijv. vrouwen onder invloed van alcohol) en potentiële raddraaiers in het bijzonder.

WERKZAME BESTANDELEN

De horecastewards ontfermen zich over het uitgaanspubliek op het moment dat zij risico lopen, waardoor geweld, overlast en gezondheidsincidenten worden voorkomen. De kracht van de horecastewards zit vooral in hun communicatieve vaardigheden en de manier waarop zij het publiek benaderen. Door met het publiek in gesprek te gaan, trachten zij te voorkomen dat bepaalde probleemgevallen onnodig uit de hand lopen. De horecastewards stralen geen gezag uit, waardoor ze meer benaderbaar zijn dan politie of particuliere beveiligers.

PROBLEEMANALYSE EN CONTEXT

Voor de volgende problemen kunnen horecastewards worden ingezet:

- alcoholgebruik op straat, indrinken.
- overlast: wildplassen, geluidsoverlast, blowen, uitgaanspubliek dat dermate onder invloed is dat ze 'de weg kwijt zijn', of publiek dat wordt geweerd uit de horeca en daardoor storend gaat hangen in het uitgaansgebied.
- geweld: opstootjes op straat, agressief gedrag van personen die de toegang tot de horeca worden ontzegd.
- toezicht: er zijn te weinig beschikbare toezichthouders om de orde in het uitgaansleven te handhaven, of de inzet van de reguliere toezichthouders werkt escalierend.

- Er is niemand die zich ontfermt over het uitgaanspubliek, of alleen op het moment dat er sprake is van overlast of crimineel gedrag, en alleen om handhavend op te treden.

Horecastewards worden vooral ingezet op:

- Hot spots: doorgaans de drukste horecastraten en/of de aan- en afvoerroutes naar het uitgaansgebied, en de plekken waar wordt ingedronken.
- Gedurende de vrijdag- en zaterdagavond, vanaf het moment dat het uitgaanspubliek in het uitgaansgebied arriveert, totdat het grootste deel van het publiek naar huis is.

AANVULLENDE MAATREGELEN

De volgende maatregelen moeten worden ingevoerd, samen met de inzet van de horecastewards:

- Politie: op het moment dat een situatie uit de hand loopt, moet er voldoende politie beschikbaar zijn om de horecastewards te ontlasten.
- GGD: bij zeer ernstige gezondheidsincidenten, bijvoorbeeld door overmatig gebruik van alcohol en/of drugs, wordt de GGD ingeschakeld, zoals ambulancezorg of een verwijzing naar de verslavingszorg.
- Gedragsregels in het uitgaansleven. Deze regels vormen de basis voor de horecastewards om mensen op aan te spreken. Deze gedragsregels moeten gedragen worden door de horeca.
- Alcoholbeleid: mocht het aanspreken van uitgaanspubliek op verboden alcoholgebruik op straat tot de taken van de horecastewards behoren, dan is ondersteunend beleid op gebied van alcoholmatiging van belang.

RESULTATEN

Te verwachten effecten

De volgende effecten worden verwacht van de horecastewards:

- Minder indrinken: door toezicht te houden op indrinklocaties, kunnen de horecastewards de voordelen van indrinken verminderen. Jongeren die op straat alcohol drinken, worden bijvoorbeeld aangemoedigd om de drank op te bergen en anders weg te gooien. Deze handelswijze van de horecastewards gaat ook op als er sprake is van drugsgebruik.
- Minder werkdruk voor politie en portiers: de horecastewards nemen werkdruk weg bij portiers op het moment dat zij een persoon de toegang ontzeggen; zij vangen deze personen op en laten hun verhaal doen. Daarnaast zorgen horecastewards ervoor dat een voorval niet uit de hand loopt. De politie hoeft dan ook minder in actie te komen.
- Goede doorstroom van uitgaanspubliek: de horecastewards dragen bij aan een goede doorstroom door te voorkomen dat het publiek na afloop bij de horeca blijft rondhangen. Dit doen zij onder andere door het publiek naar een taxistandplaats of bus te begeleiden.
- Ongewenste aandacht verminderen: de horecastewards geven extra aandacht aan het vrouwelijke publiek, omdat vrouwen over het algemeen eerder last hebben van ongewenste aandacht dan mannen. Bij vrouwen die een glaasje te veel op hebben, is dat des te meer het geval.

Bewijs en onderzoek/evaluatie

Doorgaans wordt de inzet van de horecastewards geëvalueerd samen met de andere lopende maatregelen die bijdragen aan een veilig uitgaansleven, bijvoorbeeld bij de evaluatie van het convenant Veilig Uitgaan of de KVVU.

In 2014 is de inzet van de horecastewards in Rotterdam geëvalueerd. Hieruit blijkt dat de horecastewards een positief effect hebben op de subjectieve veiligheid. Alle ondervraagde respondenten geven aan dat de horecastewards *enigszins* of *in grote mate* bijdragen aan de veiligheid. De waardering voor de inzet van de horecastewards is groter bij de respondenten die al bekend zijn met de stewards. Aan de hand van de objectieve veiligheid is het lastig om uitspraken te doen over het functioneren van de horecastewards. Uit de politiecijfers blijkt dat de ontwikkelingen per delict en locatie verschillen.

Hoe kun je het effect meten?

De effecten zijn vooral goed meetbaar als de doelstellingen SMART zijn geformuleerd. Bij horecastewards gaat het daarbij om:

- Het aantal incidenten in het uitgaansleven voor en tijdens inzet van de horecastewards, zoals: geluidsoverlast (schreeuwen en gillen op straat), wildplassen, alcohol op straat, baldadigheid, vernieling, vechten, etc.
- Het aantal aanhoudingen wegens strafbaar gedrag voor en tijdens inzet van de horecastewards.
- De veiligheidsgevoelens van uitgaanspubliek, horecapersoneel en bewoners voor en tijdens de inzet van de horecastewards.
- Het percentage uitgaanspubliek dat aangeeft goed en op een goede manier te zijn geholpen door de horecastewards (wegwijzen, opvangen, verhaal laten doen, etc.).

Negatieve neveneffecten

Doordat de horecastewards de indrinklocaties actief bezoeken en het publiek daar aanspreken op hun alcoholgebruik, kunnen de indrinklocaties zich verplaatsen. Daarom is het van belang dat voortdurend wordt gezocht naar mogelijke nieuwe indrinklocaties.

De horecastewards treden sussend op, op het moment dat er risico is op overlast en geweld. Op het moment dat de situatie toch uit de hand loopt, lopen de horecastewards mogelijk gevaar. De communicatie met de politie, evenals de opvolging, moet dus snel plaatsvinden.

TOEPASSING EN UITVOERING

Wat betreft de invoering zijn de horecastewards een middel tot zware aanpak. Vooral het creëren van commitment bij alle partijen over de inzet van jongerenwerkers zal tijd in beslag nemen.

Betrokken partijen en hun rol

De volgende partijen zijn betrokken:

- Jongerenwerk: zij leveren de horecastewards.
- Gemeente: opdrachtgever van de horecastewards en financier (samen met de horeca).
- Politie: zij verzorgen de briefing van de horecastewards aan het begin van de uitgaansavond en staan de horecastewards bij op het moment dat situaties uit de hand lopen.
- Horeca: financier, samen met de gemeente.
- Horecabeveiliging: zij kunnen de ondersteuning van de horecastewards inschakelen op het moment dat zij een persoon de toegang weigeren of iemand verwijderen uit de horeca.

Fasering

1. Lokaal overeenstemming bereiken tussen gemeente, politie en horeca over de inzet van de horecastewards.
2. Offerte traject met geschikte jongerenwerkorganisaties.
3. Opleiding van de jongerenwerkers tot horecastewards.
4. Afspraken maken tussen horecastewards, politie en horecabeveiliging over de samenwerking tijdens de uitgaansnachten.
5. Opstellen van een convenant tussen jongerenwerk en politie over de samenwerking in de praktijk (deelname aan briefing, informatie uitwisseling, etc.). Een voorbeeld van een dergelijk convenant is opvraagbaar bij gemeente Rotterdam, Directie Veiligheid, bij projectleider jeugdoverlast.
6. Uitvoering: inzet van de horecastewards gedurende de uitgaansnacht. Deelname aan de briefing van de politie, bezoeken van de indrinklocaties rond het uitgaansgebied, aan het begin van de uitgaansnacht langs alle horecagelegenheden gaan en contact leggen met portiers, rondlopen in het uitgaansgebied en begeleiden / ingrijpen waar nodig, etc.
7. Evaluatie

Aandachtspunten

- Mobiliteit van de horecastewards: de horecastewards moeten zich constant verplaatsen naar locaties waar behoefte aan hun inzet is. Daarbij hebben zij via een mobiele telefoon of pieper direct contact met de politie, zodat zij kunnen assisteren waar nodig.
- Bejegening van de doelgroep: het succes van de horecastewards heeft vooral te maken met de manier waarop zij het publiek benaderen. Waar de beveiliging vaak hardhandig optreedt en de politie overgaat tot een aanhouding of een boete, trachten de horecastewards het gesprek aan te gaan. Aangezien de horecastewards geen uniform aan hebben en geen bevoegdheden kennen, staan zij in de beleving van het publiek dicht bij hen. Dat is ook het beeld dat de horecastewards willen creëren.
- Bekendheid met de doelgroep: de horecastewards werken vaak in vaste koppels. Dit levert belangrijke informatie op. Zo zien de horecastewards bepaalde gezichten vaker terug en weten zij hoe zij op deze personen moeten reageren. Andersom geldt dat het publiek ook steeds meer bekend raakt met de horecastewards en hun werkzaamheden. Uit de praktijk blijkt dat personen die al profijt hebben ondervonden van de werkzaamheden van de stewards, positiever reageren op hun inzet.
- Samenwerking met de politie: in de beginfase kan de politie soms wat sceptisch zijn over de inzet van de horecastewards. Het omslagpunt voor vele agenten is het moment waarop zij een steward daadwerkelijk aan het werk hebben gezien. Ze ervaren zo dat de horecastewards de werkdruk van de politie kunnen verlichten. Andersom waarderen de horecastewards het feit dat ze mogen deelnemen aan de briefing van de politie en dat zij daarbij van vertrouwelijke informatie worden voorzien. Beide partijen zijn zo beter in staat om hun werk te doen.
- Samenwerking met de portiers: De beveiligers geven aan dat de horecastewards bepaalde taken overnemen waar zij zelf nauwelijks aan toekomen. Dat wordt gewaardeerd. Wederzijds contact opzoeken, niet alleen tijdens een incident, maar ook daarbuiten, is daarbij van belang.

Personele inzet en andere kosten

De horecastewards zijn jongerenwerkers die ruime ervaring hebben met het houden van toezicht en affiniteit hebben met uitgaanspubliek en de uitgaanssfeer. De horecastewards dienen sterk in hun schoenen te staan en bepaalde gesprekstechnieken te beheersen. De horecastewards dragen duidelijk herkenbare hesjes; ze dragen dus geen uniform en stralen geen gezag uit. Bovendien staan de horecastewards via een mobiele telefoon of pieper in contact met de politie.

De jongerenwerkers die worden ingezet als horecastewards worden opgeleid in EHBO, herkennen van en omgaan met drank- en drugsgebruik en omgaan met agressie.

De kosten voor de inzet van de horecastewards, uitgaande van zes horecastewards die twee nachten per week van 23:00 tot 6:30 uur worden ingezet, bedragen €94.080 op jaarbasis.

Gemeente en horeca financieren beiden de horecastewards. Een 50/50-verdeling is aan te raden als hier voldoende draagvlak voor is bij de horeca.

Hulpmiddelen en instructies

Meer informatie over de horecastewards staat op de website van Stichting Meion (www.meion.eu), de organisatie die in Rotterdam de horecastewards levert.

Overdraagbaarheid

In gemeente Rotterdam wordt momenteel met de horecastewards gewerkt, maar ook andere gemeenten tonen interesse in het initiatief.

In het verleden heeft gemeente Doetinchem met een vergelijkbaar initiatief gewerkt, waarbij jongerenwerkers, naast politie en particuliere beveiligers, werden ingezet om toezicht te houden in het uitgaansleven: het Horecapreventieteam.

Kwaliteitsborging

De horecastewards worden vooraf getraind in EHBO, omgaan met personen die onder invloed zijn van alcohol en/of drugs, en omgaan met agressie. Bovendien nemen zij voorafgaand aan de uitgaansnacht deel aan de briefing van de politie, zodat ze op de hoogte zijn wat er lokaal speelt aan uitgaansproblematiek. Daarnaast is het van belang dat de inzet van de horecastewards wordt geëvalueerd.

6 HORECATELEFOON

Een horecatelefoon is een speciaal telefoonnummer waarmee horecaexploitanten en portiers tijdens uitgaansavonden direct kunnen bellen met surveillerende agenten. Het voordeel is dat er, zonder tussenkomst van een regionale meldkamer, direct contact is met de politie. Hierdoor kunnen overlast en criminaliteit in de kiem gesmoord worden om zo de veiligheid in het uitgaansgebied te vergroten.

Past een horecatelefoon bij uw lokale situatie?

Bekijk onderstaande stellingen. Sluiten de meeste stellingen aan op de uitgaanssituatie in uw gemeente? Dan is een horecatelefoon het overwegen waard.

- Toezichhouders zijn vaak laat ter plaatse bij incidenten.
- Er is gebrek aan toezichthouders in het uitgaansleven.
- Het uitgaansgebied is groot en/of onoverzichtelijk.
- Horeca en portiers zijn bereid om de veiligheid op straat in de gaten te houden.

Wijkt uw situatie op veel punten af, kijk dan in de Keuzewijzer Veilig Uitgaan naar alternatieven of neem voor meer informatie en advies contact op met het CCV.

DOEL EN DOELGROEP

De horecatelefoon wordt ingezet tegen (potentiële) daders van crimineel en overlastgevend gedrag.

Doel van de horecatelefoon is het:

- Vergroten van de veiligheid in het uitgaansgebied, door (escalatie van) geweld en overlast te voorkomen.
- Verbeteren van de samenwerking tussen politie, portiers en horeca.
- Voorkomen van overlast voor omwonenden van het uitgaansgebied.
- Vergroten van de heterdaadkracht van de politie.

WERKZAME BESTANDELEN

Snelheid is de kracht van de horecatelefoon. De snelheid van handelen die door de horecatelefoon mogelijk wordt gemaakt, zou potentiële daders moeten laten afzien van crimineel of overlastgevend gedrag. De horecatelefoon maakt direct contact tussen horeca en de dienstdoende politie mogelijk, zonder tussenkomst van de meldkamer. Hierdoor is de opvolging door de politie sneller, waardoor incidenten eerder gesust of zelfs voorkomen kunnen worden.

De politie kan, zeker in grotere uitgaansgebieden, niet overal tegelijk zijn. De horeca en portiers zijn in dit geval extra ogen en oren en ogen van de politie. De horecatelefoon zorgt ervoor dat de politie snel ter plaatse is. Situaties kunnen snel worden gesust en betrokken personen kunnen snel worden herkend en eventueel opgepakt.

PROBLEEMANALYSE EN CONTEXT

De horecatelefoon wordt gebruikt wanneer strafbare feiten worden gepleegd of als er vermoedens zijn van situaties en calamiteiten die de openbare orde en veiligheid bedreigen. Het nummer kan bovendien worden gebeld bij overtreding van de huisregels in de horeca, zoals het plegen van geweld, drugshandel, verboden wapenbezit etc.

Vooraf wanneer de praktijk uitwijst dat de politie vaak (te) laat arriveert bij incidenten, biedt de horecatelefoon uitkomst. Ook voor uitgaansgebieden met weinig toezichthouders is de horecatelefoon geschikt. Hetzelfde geldt voor een uitgaansgebied dat onoverzichtelijk is of een grote spreiding heeft.

De horecatelefoon wordt ingezet op uitgaanstijden (meestal de nachten van vrijdag op zaterdag en zaterdag op zondag), op feestdagen ('s nachts) en tijdens evenementen.

AANVULLENDE MAATREGELEN

- Cameratoezicht: in sommige gevallen hebben toezichthouders die live camerabeelden uitkijken (publiek cameratoezicht) op een uitgaansnacht ook het nummer van de horecatelefoon. Op deze manier kunnen zij surveillerende agenten ook direct naar een incident sturen.
- Sluitingstijdenbeleid: incidenten kunnen zich gedurende de hele uitgaansnacht voordoen. In sommige gemeenten kan er rond sluitingstijd een piek in het gebruik van de horecatelefoon verwacht worden. Hiermee moet rekening gehouden worden.
- Toezicht: er moet voldoende politie beschikbaar zijn om opvolging te geven aan de oproepen die via de horecatelefoon worden gedaan.

RESULTATEN

Te verwachten effecten

De volgende effecten worden verwacht van de horecatelefoon:

- De-escalatie van geweld en overlast.
- Voorkomen van incidenten en criminaliteit.
- Snellere opvolging van meldingen.
- Verbeterde relatie tussen horeca en politie na succesvolle opvolging van meldingen.

Bewijs en onderzoek/evaluatie

Uit de ervaring van politie, horeca en portiers blijkt dat de horecatelefoon helpt bij de succesvolle de-escalatie van incidenten en een snellere opvolging. Ook de relatie tussen politie, horeca, portiers en gemeente verbetert. In hoeverre incidenten daadwerkelijk worden voorkomen, is echter lastiger te meten.

WODC-oordeel over effectiviteit

Er is geen bruikbaar Nederlands evaluatieonderzoek naar de horecatelefoon gevonden. Een evaluatie naar de horecatelefoon in Manchester (UK) laat positieve effecten zien op het aantal geweldsincidenten, maar hierbij is niet duidelijk wat de bijdrage van de horecatelefoon is. De effectiviteit is daarom onbekend.

Bron: Evaluatie Kwaliteitsmeter Veilig Uitgaan: Kennis over effectiviteit" (2011). Dit onderzoek is uitgevoerd door Regioplan, in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatiecentrum (WODC).

Hoe kun je het effect meten?

De effecten zijn vooral goed meetbaar als de doelstellingen SMART zijn geformuleerd. Bij de horecatelefoon gaat het daarbij om:

- Het aantal keer dat de horecatelefoon wordt gebruikt in een bepaalde periode.
- Het aantal incidenten van criminaliteit en overlast voor en tijdens gebruik horecatelefoon.
- Het aantal succesvolle de-escalaties na oproep op de horecatelefoon.
- Het aantal succesvolle aanhoudingen voor en tijdens gebruik horecatelefoon.
- Het aantal gevallen van heterdaad voor en tijdens gebruik van horecatelefoon.
- De tevredenheid met de samenwerking tussen horeca, portiers en politie voor en tijdens gebruik horecatelefoon.

Negatieve neveneffecten

- Horeca en portiers kunnen mogelijk misbruik maken van de horecatelefoon door de telefoon te gebruiken op momenten en voor situaties waarvoor deze niet bedoeld is. In geval van misbruik wordt doorgaans eerst een schriftelijke waarschuwing door de politie gegeven, daarna kan er besloten worden tot uitsluiting van gebruik.
- Een ander risico is dat de horecatelefoon niet wordt bemand of zo vaak wordt gebeld dat de dienstdoende politie niet bereikbaar is. Of tijdens een groot evenement of grote drukte in het uitgaansgebied is er zoveel lawaai dat de horecatelefoon niet wordt gehoord door de dienstdoende politie (geluid te zacht).

- Opvolging door politie kan, bijvoorbeeld door gebrek aan mankracht, uitblijven. Als een oproep niet wordt opgevolgd, bereikt de horecatelefoon het beoogde doel niet.
- De horecatelefoon is geen volledige vervanging van 112. Bij levensbedreigende situaties, waar bijvoorbeeld ambulance en/of brandweer nodig zijn, werkt de horecatelefoon vertragend omdat alsnog contact opgenomen moet worden met de regionale meldkamer.
- Het nummer van de horecatelefoon is vertrouwelijk. Het risico bestaat dat het nummer algemeen bekend wordt (buiten de doelgroep) waardoor de bereikbaarheid verslechtert en het doel van de horecatelefoon teniet wordt gedaan.

TOEPASSING EN UITVOERING

De horecatelefoon is een lichte maatregel om in- en uit te voeren. De maatregel is snel in te voeren en sluit goed aan op kerntaken van betrokken partijen, dus er is weinig extra werk voor nodig.

Betrokken partijen en hun rol:

- Dienstdoende politie (vaak politie met het taakaccent horeca): politie bikers, patrouillewagen politie of politie te voet. Zij hebben de horecatelefoon bij zich en geven opvolging aan oproepen via de horecatelefoon. Meer praktische informatie over de horecatelefoon voor de politie staat in het instrument 'Aanpak Uitgaansgeweld' op Politie Kennisnet.
- Horecaondernemers: zij bellen de horecatelefoon.
- Portiers: zij bellen de horecatelefoon.
- Toezichthouders in het uitgaansleven: bijvoorbeeld BOA's, jongerenwerk en buurtvaders kunnen de horecatelefoon bellen.

Fasering

9. Bepalen van de groepen die het telefoonnummer van de horecatelefoon krijgen. Dit zijn doorgaans horecaondernemers en portiers, eventueel aangevuld met andere toezichthouders in het uitgaansleven.
10. Reserveren van een mobiele telefoon als horecatelefoon.
11. Opstellen protocol voor gebruik van horecatelefoon en vertrouwelijke communicatie naar horeca en portiers.
12. Ingebruikname van de horecatelefoon.
13. Evaluatie van het gebruik en het effect van de horecatelefoon.

Aandachtspunten

- De beginfase is de lastigste fase; politie, horeca en portiers moeten het gebruik van de horecatelefoon in hun dagelijkse routine opnemen. Zo moeten horeca en portiers leren inschatten in welke gevallen ze de horecatelefoon kunnen bellen. Goede afspraken hierover zijn noodzakelijk.
- Zorg voor een goede telefoon die waterdicht, stootvast en goed hoorbaar is.
- Horeca en portiers moeten bereid zijn om een oogje in het zeil te houden en alert te zijn.

Personele inzet en andere kosten

De horecatelefoon brengt kosten voor de mobiele telefoon met zich mee en tijd om een en ander op te zetten. Doorgaans worden de kosten voor de mobiele telefoon betaald door de politie.

Hulpmiddelen en instructies

Doorgaans wordt er een protocol ontwikkeld over hoe en in welke situaties de horecatelefoon gebruikt moet worden.

Speciaal voor de politie is een praktische infosheet beschikbaar over de horecatelefoon in het instrument 'Aanpak Uitgaansgeweld' op Politie Kennisnet.

Kwaliteitsborging

Via een protocol worden de regels uitgedragen over het gebruik van de horecatelefoon. Door middel van een evaluatie kan de tevredenheid met en de kwaliteit van de opvolging worden bepaald.

Overdraagbaarheid

De horecatelefoon wordt op diverse plaatsen, in diverse uitgaansgebieden in Nederland gebruikt, bijvoorbeeld in Haarlem, Oss, Utrecht en Helmond.

Een variant op de horecatelefoon is de horecapieper: een alarmsysteem voor portiers waarmee zij collega-portiers en politie kunnen waarschuwen. Deze horecapieper worden in Rotterdam en Arnhem ingezet.

7 KWALITEITSMETER VEILIG UITGAAN

De Kwaliteitsmeter Veilig Uitgaan (KVV) helpt gemeenten, horecaondernemers, politie en OM samen de veiligheid in een uitgaansgebied te verbeteren. De Kwaliteitsmeter Veilig Uitgaan pakt uitgaansgerelateerde problemen aan door partijen samen te laten werken. Deze partijen formuleren gemeenschappelijk resultaatgerichte doelstellingen waarop ze elkaar afrekenen. Iedere partij formuleert haar eigen inspanningsverplichting. De KVV is dus wel vrijwillig maar niet vrijblijvend.

Past de KVV bij uw lokale situatie?

Bekijk onderstaande stellingen. Sluiten de meeste stellingen aan op de uitgaanssituatie in uw gemeente? Dan is de KVV het overwegen waard.

- De relatie tussen politie, gemeente, horeca en OM is goed.
- De samenhang en samenwerking tussen gemeenten, politie, horeca en/of OM is aan verbetering toe.
- Er is behoefte aan een gestructureerd en doordacht veilig uitgaansbeleid.
- Er is een projectleider beschikbaar met kennis van en affiniteit met veilig uitgaansbeleid.
- De betrokken partijen hebben voldoende mandaat om maatregelen te nemen.

Wijkt uw situatie op veel punten af, kijk dan in de Keuzewijzer Veilig Uitgaan naar alternatieven of neem voor meer informatie en advies contact op met het CCV.

DOEL EN DOELGROEP

De doelgroep van de KVV bestaat uit de gemeente, politie, horecaondernemers en het OM.

Het doel is om betrokken partijen samen te brengen, de problemen in kaart te brengen en deze gezamenlijk aan te pakken. Dit moet uiteindelijk de veiligheid in het uitgaansgebied verhogen.

De KVV is een instrument dat structuur (PDCA-cyclus) in dit proces aanbrengt. Ieder uitgaansgebied kan de Kwaliteitsmeter toepassen. Zowel startende als (lang)lopende samenwerkingsverbanden kunnen er gebruik van maken en er hun voordeel mee doen.

WERKZAME BESTANDELEN

De KVV kan benaderd worden vanuit de Social Exchange theorie. Deze theorie beschrijft dat mensen economisch en psychologisch voordeel kunnen behalen wanneer zij samenwerken. Volgens de theorie zijn individuen of organisaties bereid samen te werken wanneer de voordelen van de samenwerking de kosten, ofwel de moeite, overstijgen. Het is een kwestie van geven en nemen: in de relatie geeft iedere samenwerkingspartner iets aan de ander en verwacht ook iets terug.

Als de KVV goed wordt uitgevoerd, is het een krachtig instrument om uitgaansbeleid vorm te geven met zowel publieke als private partners. De kracht van de KVV is een duidelijk beleidsproces. Een grondige veiligheidsanalyse sluit aan op het plan van aanpak en maatregelmatrix, met doordachte en effectieve maatregelen.

De maatregelen worden onder leiding van een projectleider uitgevoerd en na enige tijd geëvalueerd. De KVV werkt als alle stappen juist worden uitgevoerd. Een goede projectleider met kennis van en affiniteit met uitgaansbeleid is van essentieel belang.

Meer succesfactoren voor de KVV zijn beschikbaar op de website van het CCV, in het dossier KVV.

PROBLEEMANALYSE EN CONTEXT

De aanpak KVV kan in ieder horecaconcentratiegebied worden toegepast. In de praktijk betreft het vooral uitgaansgebieden van middelgrote tot grote gemeenten met een regionale functie.

De KVVU kan worden gebruikt als er geen of onvoldoende samenhang en samenwerking is tussen gemeenten, politie, OM en/of de horecaondernemers, terwijl dit wel wenselijk is. De KVVU brengt deze partijen met elkaar in verbinding om samen uitgaansincidenten te voorkomen of op te lossen.

De KVVU kan bovendien worden gebruikt als het proces om tot een veilig uitgaansbeleid te komen, te weinig gestructureerd en doordacht is.

AANVULLENDE MAATREGELEN

De KVVU brengt samenhang in maatregelen. De gezamenlijke inventarisatie van de problemen en de bespreking en afstemming van de maatregelen, versterken de aanpak van uitgaansincidenten.

Voorwaarden voor een goede KVVU:

- Een goede projectleider die voldoende tijd en ruimte heeft voor KVVU-begeleiding.
- De betrokken partijen moeten mandaat hebben om maatregelen te nemen.
- Voldoende kennis over uitgaansbeleid.
- Goede relatie tussen de betrokken partijen.

RESULTATEN

Te verwachten effecten

De KVVU verbetert op een gestructureerde wijze de veiligheid in een uitgaansgebied. Gemeenten die op gestructureerde wijze werken aan een veilig uitgaansbeleid, maken vaak gebruik van de stappen van het KVVU, al dan niet met gebruik van het handboek.

WODC-oordeel over effectiviteit

De uitgaansgebieden die in 2008 of eerder de Kwaliteitsmeter Veilig Uitgaan hebben toegepast, hebben dit niet altijd op een juiste wijze in de praktijk gebracht. Dit concludeert Regioplan, dat in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatiecentrum (WODC) de KVVU evalueerde. Uit de resultaten blijkt dat effectieve maatregelen te weinig werden toegepast. De KVVU schrijft echter geen maatregelen voor. Daarnaast was er sprake van verschil in doelen en belangen binnen de KVVU's, beperkte intensiteit/frequentie overleg en beperkte hiërarchie. Tot slot moest de landelijke ondersteuning beter worden ingericht. Meer recent is een grotere rol van de landelijke ondersteuning toebedacht aan het CCV. Het CCV legt de nadruk op een aantal belangrijke proceskenmerken, zoals een veiligheidsanalyse, evaluatie van maatregelen en kennisdeling. Dit kan de kennisbasis van het beleid versterken.

Hoe kun je het effect meten?

De evaluatie is een belangrijk onderdeel van de KVVU. De verbeteringen met betrekking tot de veiligheid én de samenwerking, vormen de belangrijkste onderwerpen van de evaluatie. Een effectief samenwerkingsverband draagt tenslotte bij aan de te behalen resultaten. Met andere woorden: samenwerking lost problemen gemakkelijker op, mits er een goede structuur aanwezig is om te kunnen samenwerken.

Negatieve neveneffecten

Een negatief effect kan zijn dat er te veel papierwerk ontstaat. Dikke notities komen de uitvoering niet ten goede.

De intentiefase is van essentieel belang voor de verdere stappen die in het KVVU genomen moeten worden. In deze fase kom je er namelijk achter waar je met elkaar aan toe bent en wat je van elkaar kunt verwachten. Weet je niet wat je aan de andere samenwerkingspartners hebt, dan kunnen er bij de uitvoering van de maatregelen problemen ontstaan. Bijvoorbeeld dat de politie geen capaciteit heeft, ondernemers willen niet participeren of meebetalen en de gemeente kan besluiten om de KVVU minder serieus te nemen.

TOEPASSING EN UITVOERING

De KVVU is een zware maatregel om in te voeren, vanwege de tijdsinvestering in het opbouwen en het behouden van de samenwerking tussen verschillende partijen met ieder hun eigen belangen.

Betrokken partijen en hun rol

- **Horecaondernemers:** vertegenwoordigers vanuit de horeca die het mandaat hebben om namens hun collega's te spreken en besluiten te nemen.
- **Gemeente:** de betrokken gemeenteambtenaar, vaak van de afdeling OOV, moet mandaat hebben van de burgemeester.
- **Politie:** bijvoorbeeld de verantwoordelijke horecafunctionaris met mandaat van de districtchef.
- **Projectleider KVVU:** ambassadeur en het centrale coördinatie- en aanspreekpunt. Deze zorgt onder meer voor afstemming met betrokkenen en het bewaken van de activiteiten, implementatie van het project, beheren van het projectbudget, rapporteren KVVU-activiteiten aan B&W en gemeenteraad, etc.
- **OM:** een vertegenwoordiger met affiniteit met veilig uitgaan.

Fasering

In het Handboek Kwaliteitsmeter Veilig Uitgaan is een stappenplan opgenomen waarin iedere fase van de KVVU uitgebreid staat beschreven. Kijk op de website van het CCV, in dossier KVVU.

Aandachtspunten

Vaak wordt te licht over de initiatieffase nagedacht. Als men bereid is om samen te werken, vergeet men dikwijls om vast te leggen wat deze samenwerking inhoudt. In latere fasen van het project komen dan dikwijls veronderstelde verwachtingen niet uit, wat spanning kan veroorzaken in de samenwerking.

Het formuleren van conclusies en aanbevelingen vanuit de veiligheidsanalyse is een punt van aandacht. Dikwijls ontbreekt dit in het verslag van de veiligheidsanalyse. Conclusies en aanbevelingen geven alle samenwerkende partijen meer duidelijk en inzicht in de veiligheid van het projectgebied en de mogelijke richting van het plan van aanpak. Er is een goede vertaalslag nodig van de veiligheidsanalyse naar concrete activiteiten (voor alle samenwerkende partijen en voor de partijen afzonderlijk). Hier wordt bij de meeste projecten te weinig tijd en aandacht aan besteed. In het plan van aanpak staan dikwijls gezamenlijke activiteiten om de veiligheid te vergroten in het gebied, maar concrete activiteiten voor de partijen afzonderlijk ontbreken vaak. Juist door het afzonderlijk benoemen van deze activiteiten, kunnen de geleverde inspanningen worden herleid tot meetbare resultaten in de toekomst.

Personele inzet en andere kosten

De projectleider KVVU is meestal werkzaam bij de gemeente. De gemeente is goed in staat om de inbreng en de belangen van de verschillende partijen in het gebied zo onafhankelijk mogelijk af te wegen en de verschillende partijen aan het project te binden. Als de projectleider afkomstig is van een externe organisatie, dan is hij projectleider namens de gemeente of functioneert hij als technisch voorzitter.

Het inhuren van een externe projectleider brengt kosten met zich mee. Mocht de projectleider vanuit de betrokken organisaties komen, dan kost de KVVU enkel fte. Een aantal gemeenten heeft gedurende twee jaar een 0,2 fte formatieplaats beschikbaar gesteld voor de werkzaamheden van een gemeentelijke projectleider KVVU. De maatregelen die uit de KVVU komen, worden bepaald door de deelnemers zelf. De kosten zijn afhankelijk van de gekozen maatregelen.

Hulpmiddelen en instructies

Handboek Kwaliteitsmeter Veilig Uitgaan

Kwaliteitsborging

De kwaliteit van een KVVU wordt geborgd door de evaluatie, de zesde stap uit het KVVU. Het beheer van de borging is de verantwoordelijkheid van de projectleider. De projectleider kan gebruik maken van de evaluatie die het CCV heeft voorgeschreven in het handboek KVVU.

Overdraagbaarheid

Meer dan tachtig uitgaansgebieden in Nederland passen de KVVU toe. Het is een generiek instrument dat gemeenten, politie, OM en ondernemers op maat kunnen toepassen in de eigen praktijk. Het CCV beheert de KVVU.

8 OPENBARE ORDE TEAM

De Openbare Orde Teams (OOT) zijn politieteams die (dreigende) escalaties en criminaliteit in het uitgaansleven snel en met beproefde procedures in de kiem smoren. Doel is om zo het aantal (ernstige) geweldsincidenten en criminaliteit te laten dalen en de veiligheidsgevoelens van het publiek, ondernemers, medewerkers met een publieke taak, en politiemedewerkers in het bijzonder, te laten toenemen. De inzet is vooral gericht op handhaving van de openbare orde tijdens de horecanachten en andere grootschalige evenementen. De essentie van het OOT is om op een (pro)actieve en zichtbare wijze ordeproblemen te voorkomen en snel in te grijpen door eenduidig, professioneel en in teamverband op te treden.

Past een Openbare Orde Team bij uw lokale situatie?

Bekijk onderstaande stellingen. Sluiten de meeste stellingen aan op de uitgaanssituatie in uw gemeente? Dan is een Openbare Orde Team het overwegen waard.

- Er wordt regelmatig geweld gebruikt tegen de politie op uitgaansavonden.
- De politie voelt zich onveilig tijdens uitgaansavonden.
- Uitgaansgeweld, maar andere vormen van criminaliteit en overlast in het uitgaansleven, komen vaak voor.
- Uitgaanspubliek voelt zich onveilig.
- Er is te weinig politie beschikbaar op uitgaansavonden.
- Er is behoefte aan een consequente handelwijze van politie op uitgaansavonden.

Wijkt uw situatie op veel punten af, kijk dan in de Keuzewijzer Veilig Uitgaan naar alternatieven of neem voor meer informatie en advies contact op met het CCV.

DOEL EN DOELGROEP

Met het OOT wil men de volgende doelen bereiken:

- Minder geweld tegen de politie in het uitgaansleven en bij grootschalige evenementen.
- Minder geweld tegen medewerkers met een publieke taak en ondernemers in het uitgaansleven.
- Minder overlast en strafbare feiten in het algemeen in het uitgaansgebied.
- Veiligheidsgevoelens van politie, ondernemers en uitgaanspubliek verbeteren.

De doelgroep bestaat uit:

- Uitgaanspubliek in het algemeen.
- Notoire overlast- en geweldplegers, potentiële dieven.
- Uitgaanspubliek dat onder invloed is.
- Uitgaanspubliek dat uitdagend gedrag naar politie vertoont.
- Uitgaanspubliek dat zich agressief en gewelddadig gedraagt naar politie en andere publieke functionarissen.

WERKZAME BESTANDELEN

Vaste teambezetting: volgens de politie zijn de vaste teambezetting en de consequente werkwijze de kracht van het OOT. De aanpak werkt doordat er eenduidig leiderschap is; de taakverdeling binnen het team is duidelijk, alleen de commandant neemt besluiten. Ook zijn alle politieagenten goed uitgerust, bijvoorbeeld met een goede communicatieverbinding met collega's via oortjes, een wapenstok etc.

Bejegening van uitgaanspubliek: er wordt eenduidig en consequent opgetreden. De groep is getraind om na een snelle situatiebeoordeling maatwerk te leveren op iedere (dreigende) situatie op basis van aangeleerde en reeds beproefde procedures.

Het politieoptreden in een uitgaansgebied vraagt om specifieke kwaliteiten van politiemensen. Aan het begin van de avond wordt er een beroep gedaan op de sociaal vaardige kwaliteiten van politiemensen en is er sprake van - vooral preventief - toezicht. Er wordt contact gelegd met de portiers en met het publiek, bijvoorbeeld personen of groepen waarbij men het vermoeden heeft dat ze vervelend kunnen worden, of personen die bekend zijn bij de politie vanwege eerdere delicten. Naarmate het later wordt, hebben deze sociaalvaardige kwaliteiten steeds minder effect en zal er moeten worden overgestapt naar meer repressief toezicht, waarbij vroeg ingegrepen wordt bij (dreigende) incidenten. Het is belangrijk dat de bejegening zoveel mogelijk aansluit bij de sfeer, situatie, personen etc.

Ervaren medewerkers en opleiding: alle politieagenten zijn speciaal opgeleid om in een OOT mee te draaien. Het in teamverband trainen en uitvoeren van standaard procedures staat centraal in de opleiding van het OOT. Op die manier leren de agenten op elkaar te vertrouwen, waardoor ze steviger in hun schoenen staan en zelfvertrouwen uitstralen. Alleen politieagenten die ervaring hebben in het uitgaansleven worden toegelaten tot het OOT en de opleiding.

Het OOT is een vorm van gerichte politie-inzet. Dit houdt in dat politiecapaciteit wordt ingezet voor een specifiek probleem en op plaatsen waar deze problematiek het meest voorkomt (hot spots). Dit vergroot de pakkans. Als potentiële daders ervan overtuigd raken dat ze gepakt worden op het moment dat ze overlastgevend of crimineel gedrag vertonen, zou dit hen doen afzien van het strafbare gedrag.

PROBLEEMANALYSE EN CONTEXT

In Groningen leidde de volgende problematiek tot de invoering van het OOT:

- Geen consequente werkwijze in het politieoptreden tijdens uitgaansavonden.
- Onervaren politieagenten.
- Te weinig politieagenten beschikbaar op uitgaansavonden.
- Slecht functionerende ondersteunende middelen, zoals communicatie.
- Politied medewerkers die zich onveilig voelen tijdens uitgaansavonden en bij evenementen.
- Reactiemogelijkheden van de politie sluiten onvoldoende aan op de realiteit.
- Toename van geweld tegen de politie (fysiek en verbaal geweld).
- Toename van geweld tegen andere medewerkers met een publieke taak en ondernemers in uitgaansleven.

Het OOT is een vorm van gerichte politie-inzet in het uitgaansleven. Het OOT is zinvol:

- Op hot spots waar vaak sprake is van geweld en onveiligheidsgevoelens in het uitgaansleven.
- Als er voldoende personeel beschikbaar is voor het OOT.
- Als het optreden van het OOT aansluit bij de zwaarte van de lokale problematiek. Bijvoorbeeld, hoe zwaarder het probleem, hoe meer teams ingezet moeten worden die bovendien zeer strikt zijn in hun optreden. Bij lichtere problematiek moet de inzet hierop afgestemd worden. Er moet dus vooraf een analyse zijn van de problematiek.

AANVULLENDE MAATREGELEN

De volgende maatregelen versterken het functioneren van het OOT:

- Horecatelefoon: helpt het OOT om zo snel mogelijk ter plaatse te zijn wanneer situaties dreigen te escaleren. De portiers hebben de horecatelefoon die in verbinding staat met het camera uitkijkcentrum (in Groningen) of met de dienstdoende politie op straat.
- Cameratoezicht: helpt het OOT om zo snel mogelijk ter plaatse te zijn wanneer situaties dreigen te escaleren. Hiervoor moeten de beelden live uitgekeken worden.
- Alcoholbeleid en drugsbeleid: veel overlastgevers en geweldplegers zijn onder invloed van vooral alcohol, soms in combinatie met drugs. Door het gebruik van deze middelen te matigen, wordt het uitgaanspubliek gemakkelijker aanspreekbaar en hanteerbaar. Het is dus van belang dat de gemeente een alcoholmatigingsbeleid voert.
- Maatregelen tegen glas in het uitgaansleven: in Groningen werd glas vaak gebruikt als wapen bij geweldincidenten. Door het gebruik van policarbonaat (onbreekbaar glas) aan te moedigen, worden dergelijke glasincidenten voorkomen.
- Medische hulp aanwezig: mocht een situatie uit de hand lopen, bijvoorbeeld iemand is ernstig gewond, dan moet er zorg (ambulance) in de buurt zijn om assistentie te verlenen.

- Arrestantenvervoer en opvang van arrestanten moet beschikbaar zijn; als een OOT iemand oppakt, moeten deze personen direct afgevoerd kunnen worden.
- Politie te paard: in geval van een incident kan de politie te paard worden ingeschakeld om het incident te isoleren. Omstanders worden effectief op afstand gehouden, waardoor de politie haar werk kan doen.

RESULTATEN

Te verwachten effecten

De ervaren medewerkers van het OOT treden consequent en zelfverzekerd op. Ze halen potentiële overlastplegers en daders uit de anonimiteit door vroeg op de uitgaansavond contact te maken. Zij grijpen vroegtijdig in, bijvoorbeeld voordat een situatie kan escaleren en zorgen voor succesvolle de-escalatie. Arnhem deed zeer positieve ervaringen op met het OOT. Het aantal geweldsincidenten in het uitgaansleven nam er af na de invoering van het OOT. In Groningen is het aantal geweldsincidenten na invoering van het OOT ook licht afgenomen.

Bewijs en onderzoek/evaluatie

Het OOT in Groningen is in 2012 geëvalueerd door een student van de Rijksuniversiteit Groningen. De onderzoeksvraag was: welke visie en analyse ligt ten grondslag aan de politieke aanpak Openbare Orde Team in de binnenstad van Groningen, welke doelstellingen kent de aanpak, wat zijn de eerste effecten en hoe ervaren de verschillende deelnemers, ketenpartners en het uitgaanspubliek de aanpak?

Het aantal geweldsincidenten is sinds de oprichting van het OOT, ten opzichte van dezelfde periode een jaar eerder, licht afgenomen. Het aantal in behandeling genomen klachten van burgers over het politietoedreden in het uitgaansgebied is erg gedaald sinds het OOT. De veiligheidsgevoelens van het uitgaanspubliek zijn ongeveer hetzelfde als drie jaar geleden. Het uitgaanspubliek merkt niet zo snel een verandering op in het politietoedreden. Uit de publieksenquête blijkt dat ze over het algemeen wel tevreden zijn over het politietoedreden in de binnenstad. Het personeel zelf is heel erg tevreden over deze nieuwe aanpak blijkt uit de interne enquête. Ook de horecaondernemers (op basis van 7 gesprekken) zien het OOT als een verbetering ten opzichte van de situatie zoals die hiervoor was. De kritische geluiden van het uitgaanspubliek en de horecaondernemers zijn vooral gericht op de bejegening van politieagenten. Uitgaanspubliek: niet tegen grapje kunnen, te serieus, etc. Horeca: juist nog duidelijker grenzen stellen en niet met zich laten sollen, het contact maken met de portiers is erg belangrijk (even praatje maken, handje schudden aan begin avond).

WODC-oordeel over effectiviteit

Het OOT is een vorm van gerichte politie-inzet; gerichte politie-inzet is een effectieve maatregel voor het terugdringen van geweld. Vergroting van de politie inzet is effectief als deze in de vorm van gerichte inzet en gerichte surveillance wordt gegoten.

Bron: Evaluatie Kwaliteitsmeter Veilig Uitgaan: Kennis over effectiviteit" (2011). Dit onderzoek is uitgevoerd door Regioplan, in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatiecentrum (WODC).

Hoe kun je het effect meten?

De effecten zijn vooral goed meetbaar als de doelstellingen SMART zijn geformuleerd. Bij OOT gaat het daarbij om:

- Het aantal incidenten van geweld tegen de politie voor en tijdens de inzet van het OOT.
- Het aantal incidenten van geweld tegen publieke functionarissen en ondernemers in het uitgaansleven voor en tijdens de inzet van het OOT.
- Het aantal incidenten van overlast en criminaliteit voor en tijdens de inzet van het OOT.
- Het aantal succesvolle de-escalaties door het OOT.
- Het aantal succesvolle aanhoudingen door het OOT.
- Veiligheidsgevoelens van uitgaanspubliek, ondernemers, politie en medewerkers met publieke taak voor en tijdens de inzet van het OOT.
- Het aantal klachten van publiek en horeca over het optreden van politie voor en tijdens de inzet van het OOT.

Negatieve neveneffecten

Op basis van de huidige ervaringen met het OOT zijn er geen negatieve neveneffecten te verwachten.

TOEPASSING EN UITVOERING

Het OOT is een zwaardere aanpak, vanwege de investering in tijd, geld en personeel.

Betrokken partijen en hun rol

De politie ontwikkelt en voert uit. Gemeente, horeca en zorginstanties zorgen voor nevenmaatregelen die het OOT tot een succes maken. Meer praktische informatie over het Openbare orde team voor de politie staat in het instrument 'Aanpak Uitgaansgeweld' op Politie Kennisnet.

Fasering

14. Besluitvorming over oprichting OOT.
15. Werving van personeel en formeren van OOT.
16. Opleiding van personeel.
17. Uitrusting realiseren.
18. Inzetten van OOT op uitgaansavonden en evenementen.
19. Evaluatie.
20. Borging van het OOT in het reguliere beleid.

Aandachtspunten

- Beschikbaarheid personeel: deelname aan het OOT is vrijwillig, mensen moeten zich dus vrij willen maken. Bovendien moeten zij ervaring hebben met werken in het uitgaansleven. Tot dusver is dit in Groningen geen probleem geweest en is er voldoende aanbod van politieagenten.
- De werkwijze van het OOT moet aangeleerd en geïncorporeerd worden door de politie; het moet een gewoonte worden. Dit vraagt veel oefening en tijd.

Personele inzet en andere kosten

Gemiddeld wordt er 2.000 euro per persoon begroot. Het Openbare orde team wordt gefinancierd door de politie.

Hulpmiddelen en instructies

Beschikbare naslagwerken (opvraagbaar bij politie Groningen):

- Handboek OOT Groningen
- Projectplan OOT Groningen

Speciaal voor de politie is een praktische infosheet beschikbaar over het Openbare orde team in het instrument 'Aanpak Uitgaansgeweld' op Politie Kennisnet.

Kwaliteitsborging

De kwaliteit wordt geborgd door de selectie-eisen, de opleiding, een handboek, evaluatie en borging.

Overdraagbaarheid

Politie Gelderland-Midden is in Arnhem (Korenmarkt) begonnen met de ontwikkeling en invoering van het OOT. Sindsdien hebben meerdere korpsen en gemeenten interesse getoond in het OOT. Momenteel werkt men in Groningen en Rotterdam ook volgens het OOT-principe. In Dokkum is er geen officieel OOT, maar heeft men wel de opleiding voor een OOT gevolgd.

De opleiding en de basisprincipes van het OOT zijn overal hetzelfde. Het OOT-principe kan aan de lokale situatie worden aangepast.

9 PUBLIEKSVOORLICHTING OVER DIEFSTAL

Diefstal in het uitgaansleven komt voor in de vorm van zakkenrollen en straatroof. Een manier om diefstal in de horeca en uitgaansgebieden te voorkomen, is door het uitgaanspubliek voor te lichten. Er zijn verschillende campagnes en praktische hulpmiddelen die publiek waarschuwen voor diefstal en hen prikkelen voorzichtig om te gaan met hun waardevolle spullen.

Past publieksvoorlichting over diefstal bij uw lokale situatie?

Bekijk onderstaande stellingen. Sluiten de meeste stellingen aan op de uitgaanssituatie in uw gemeente? Dan is publieksvoorlichting over diefstal het overwegen waard.

- Uitgaanspubliek heeft te maken met zakkenrollen en/of straatroof in de horeca of in het uitgaansgebied.
- Uitgaanspubliek gaat onvoorzichtig om met hun waardevolle spullen, zoals geld en smartphones.

Wijkt uw situatie op veel punten af, kijk dan in de Keuzewijzer Veilig Uitgaan naar alternatieven of neem voor meer informatie en advies contact op met het CCV.

CAMPAGNES

Smartphone Ivy

Smartphone Ivy is een voorlichtingscampagne om uitgaanspubliek bewust te maken van diefstal van smartphones in en rondom horecagelegenheden. Smartphone Ivy is een levende telefoon die de interactie aangaat met uitgaanspubliek. De campagne maakt gebruik van social media, theateracts, filmpjes en drukwerk. Ivy is een ludieke manier om een serieuze boodschap onder de aandacht te brengen.

Ben jij het waard om beroofd te worden?

Landelijke campagne van het ministerie van Veiligheid en Justitie en Koninklijke Horeca Nederland waarin uitgaanspubliek door middel van posters, commercials (voor bioscopen en openbaar vervoer) en de website www.mijnstraatwaarde.nl geïnformeerd wordt over straatroof en wat je kunt doen om dit te voorkomen.

PRAKTISCHE HULPMIDDELEN

Volg-apps

Er zijn softwareapplicaties, zogenaamde volg-apps, die het mogelijk maken om mobiele telefoon, tablet of laptop na diefstal terug te vinden. De campagne 'Hier waak ik' brengt deze volg-apps onder de aandacht en brengt ze in verband met straatroof. De campagne 'Hier waak ik' bestaat uit een website (www.hier-waak-ik.nl) en eventueel een promoteam dat ingezet wordt in het voortgezet onderwijs.

DOEL EN DOELGROEP

Het doel van publieksvoorlichting is om uitgaanspubliek alert te maken in het omgaan met hun kostbare eigendommen.

Publieksvoorlichting op gebied van straatroof en zakkenrollen richt zich op uitgaanspubliek dat het slachtoffer kan worden van deze delicten. Jongeren in de leeftijd van 15 tot 25 jaar zijn doorgaans de primaire doelgroep.

WERKZAME BESTANDDELEN

Goede publieksvoorlichting kenmerkt zich door herhaling van één boodschap via diverse communicatiekanalen: *ga voorzichtig om met je waardevolle spullen*. Dit zorgt ervoor dat het

uitgaanspubliek zich bewust is van de risico's van diefstal en dat ze alert zijn op hun spullen. Publiek dat voorzichtig omspringt met waardevolle spullen - er wordt goed op gelet, of men laat ze thuis - zorgt ervoor dat daders moeilijker hun slag kunnen slaan.

PROBLEEMANALYSE EN CONTEXT

Uitgaansgebieden die hotspots vormen voor straatroof en zakkenrollen zijn geschikt voor publieksvoorlichting over diefstal:

- Zakkenrollerij vindt vooral plaats in de drukte. Tijdens uitgaansavonden bij piekdrukke, op uitgaanspleinen, rond sluitingstijd en binnen in de horeca slaan zakkenrollers hun slag.
- Straatrovers houden juist niet van drukte en beroven uitgaanspubliek bijvoorbeeld op aan- en afvoerroutes van en naar het uitgaansgebied waar het rustiger is. Bij bijna de helft van alle straatrovers gaat de dader er vandoor met een mobiele telefoon.

AANVULLENDE MAATREGELEN

- Voorlichting in het onderwijs: naast voorlichting in het uitgaansleven, is het goed om de boodschap '*ga voorzichtig om met je waardevolle spullen*' te herhalen in het onderwijs. Zo is er in aansluiting op de campagne 'Hier waak ik' over volg-apps een promoteteam dat in het voortgezet onderwijs kan worden ingezet. Bovendien is als onderdeel van de campagne 'Straatroof is triest' een lesmodule voor het (V)MBO ontwikkeld. Daarnaast maakt Codename Future een lespakket voor ROC's over straatroof 'Wat vind jij?' die naar verwachting in schooljaar 2014/2015 beschikbaar is.
- Extra toezicht: de inzet van extra toezicht in het uitgaansgebied kan zakkenrollers en straatrovers ontmoedigen. Bijvoorbeeld toezicht door Openbare Orde Teams en SUS-teams, eventueel aangevuld met cameratoezicht.
- Gebiedsverbod en horecaontzegging: personen die zich (herhaaldelijk) schuldig maken aan zakkenrollerij en/of straatroof, kunnen een verbod krijgen om zich op specifieke plaatsen in de openbare ruimte (gebiedsverbod) of horeca (horecaontzegging) op te houden.

RESULTATEN

Te verwachten effecten

Uitgaanspubliek is meer alert op hun waardevolle eigendommen; ze gaan er voorzichtiger mee om of laten ze thuis als ze uitgaan. Op deze manier wordt het voor zakkenrollers en straatrovers minder aantrekkelijk, en kan de diefstal in en om horecagelegenheden en uitgaansgebieden afnemen.

Bewijs en onderzoek/evaluatie

In de periode 2013 - 2014 zijn diverse publiekscampagnes en maatregelen getest in negen pilot-uitgaansgebieden waar straatroof en zakkenrollen een probleem vormden. Uit de resultaten blijkt dat gemeente, politie, bezoekers en de horeca in deze gemeenten positief waren over de publieksvoorlichting, in het bijzonder over Smartphone Ivy.

Hoe kun je het effect meten?

De effecten zijn vooral goed meetbaar als de doelstellingen SMART zijn geformuleerd. Bij publieksvoorlichting gaat het daarbij om:

- Het aantal straatrovers en gevallen van zakkenrollen voor en na de inzet van publieksvoorlichting (meldingen en aangiften).
- De mate waarin het uitgaanspubliek bekend is met de voorlichting: het aantal mensen dat bereikt is tijdens een uitgaansavond, % uitgaanspubliek dat de voorlichting kent, aantal hits op websites, etc.
- De mate waarin het uitgaanspubliek aangeeft voorzichtiger om te springen met hun smartphone en andere waardevolle spullen nadat ze in aanraking zijn gekomen met de voorlichting.

Negatieve neveneffecten

Een campagne als Smartphone Ivy heeft een ludiek karakter; de boodschap van de campagne mag hierbij niet verloren gaan. Bovendien kan Smartphone Ivy (een persoon die verkleed is als een wandelende smartphone) later in de nacht voor baldadige of agressieve reacties zorgen. De acteurs in pak zijn kwetsbaar. Begeleiding door politie, horeca of particuliere beveiliging kan dan nodig zijn.

TOEPASSING EN UITVOERING

Wat betreft implementatie en uitvoering is publieksvoorlichting over diefstal een lichte aanpak.

Betrokken partijen en hun rol

De volgende partijen zijn betrokken:

- Gemeente: heeft de regie, stemt in met de inzet van publieksvoorlichting en financiert een en ander, eventueel samen met de horeca.
- Politie: stemt in met de inzet van publieksvoorlichting. Helpt om hotspots en hot times af te bakenen door inzage te geven in de straten en gebieden waar het risico op zakkenrollen en straatroven het grootste is, en waar het meeste uitgaanspubliek aanwezig is. Begeleidt indien nodig tijdens de uitgaansnacht. Als er promotie wordt gemaakt voor de installatie van een volg-app, moet de politie een protocol opstellen over de opvolging, zoals in de regio's Rotterdam en Noord-Holland is gedaan.
- Horeca: financiert eventueel de publieksvoorlichting, samen met de gemeente, vraagt aandacht voor de voorlichting in hun zaak door folders uit te delen, posters op te hangen, etc.
- Eventueel bioscoop en/of openbaar vervoerbedrijf: stelt ruimte (zendtijd) ter beschikking om de commercial 'Ben jij het waard om beroofd te worden' te vertonen in aanloop naar een uitgaansavond.

Fasering

1. Gemeente, politie en horeca stemmen in met de inzet van publieksvoorlichting.
2. Ontwikkelen van een communicatieplan waarin doelgroep, hotspots (veel zakkenrollerij en/of straatroven, piekdrukke), tijdstip, planning, communicatiemiddelen e.d. worden vastgelegd.
3. Indien van toepassing: offerte opvragen bij commerciële aanbieders.
4. Communicatiemiddelen (posters, flyers, kaarten etc.) bestellen, produceren en verspreiden onder de horeca, politie, etc.
5. Uitvoeren van de voorlichting.
6. Evaluatie van de voorlichting.

Personele inzet en andere kosten

De kosten van de diverse vormen van publieksvoorlichting variëren:

- Smartphone Ivy: de inzet van de campagne wordt verzorgd door bureau Snens (www.snens.nl). De gemiddelde kosten voor de inzet van de campagne tijdens één uitgaansnacht variëren van €500 tot €800. Voor de inzet wordt een offerte op maat gemaakt.
- "Ben jij het waard om beroofd te worden?": de posters en commercials zijn gratis te downloaden via de website van het CCV. Kijk in het dossier Aanpak Overvallen, Achtergrondinformatie en Straatroof. Daarnaast zijn er kosten voor drukwerk en zendtijd.

Daarnaast zijn er eventueel personele kosten voor de inzet van politie, horeca of particuliere horecabeveiliging als een promoteam of Smartphone Ivy persoonlijk begeleid wordt tijdens de uitgaansavond.

Overdraagbaarheid

Publieksvoorlichting over diefstal wordt onder andere ingezet in Eindhoven, Tilburg, Utrecht, Haarlem en Breda.

Regionaal alcoholbeleid heeft als doel om de beschikbaarheid van alcohol voor jongeren in de regio te beperken. Het richt zich vooral op de omgeving van jongeren, zoals ouders en verkopers van alcohol. Naast voorlichting en communicatie, speelt het stellen en handhaven van regels een heel belangrijke rol. Bij de aanpak zijn doorgaans gemeenten, politie, OM, GGD en verslavingszorg betrokken. Inmiddels zijn er 24 regionale alcoholprojecten gerealiseerd. Projecten Laat je niet flessen, Verzuip jij je toekomst en In Control zijn hier voorbeelden van.

Past regionaal alcoholbeleid bij uw lokale situatie?

Bekijk onderstaande stellingen. Sluiten de meeste stellingen aan op de uitgaanssituatie in uw gemeente? Dan is een project als regionaal alcoholbeleid het overwegen waard.

- Alcoholgerelateerde overlast en geweld komen vaak voor.
- Uw gemeente of regio scoort hoog op alcoholmisbruik door jongeren.
- Het lokale bestuur voelt de urgentie van het alcoholprobleem bij jongeren.
- Alcoholverstrekkers leven de wet onvoldoende na.
- Er is draagvlak voor regionaal alcoholbeleid.

Wijkt uw situatie op veel punten af, kijk dan in de Keuzewijzer Veilig Uitgaan naar alternatieven of neem voor meer informatie en advies contact op met het CCV.

DOEL EN DOELGROEP

Alle jongeren, ouders en alcoholverstrekkers in de betreffende regio worden, direct dan wel indirect, in het project betrokken. Jongeren vormen de belangrijkste doelgroep. Deze doelgroep is opgesplitst in jongeren onder de 18 jaar en jongeren van 18 jaar en ouder.

Alcoholgebruik door jongeren wordt beperkt via:

- Hun ouders.
- Verstrekkers van alcohol: horeca, supermarkten, slijterijen, sportkantines, hokken en keten.
- Gemeenten worden aangemoedigd en ondersteund bij het ontwikkelen en uitvoeren van alcoholbeleid.

Doelstellingen zijn:

- Het opschuiven van de startleeftijd van alcoholgebruik; alcoholgebruik onder de 18 jaar wordt teruggedrongen.
- Overmatig alcoholgebruik vanaf 18 jaar verminderen. Hierdoor moet er een afname zijn van dronkenschap in het publieke domein.
- In sommige gevallen is het terugdringen van overlast het doel van regionaal alcoholbeleid.

WERKZAME BESTANDELEN

De regionale benadering is een sterk element van deze aanpak. Overal in de regio wordt gestreefd naar dezelfde normen en regelgeving. Jongeren die in de regio uitgaan of evenementen bezoeken, worden bij alle verstrekkers van alcohol geconfronteerd met een consequent beleid. Ook hun ouders sluiten hierop aan. Jongeren worden overal en herhaaldelijk gewezen op dezelfde normen die aansluiten bij één boodschap over alcoholmatiging.

Zoveel mogelijk relevante organisaties uit de regio zijn aangesloten. Het gaat zowel om organisaties die betrokken zijn bij het verstrekken van alcohol als bij het matigen ervan.

De integrale aanpak is een sterk punt. Er is bijvoorbeeld niet alleen aandacht voor voorlichting, maar ook voor beleid en handhaving.

PROBLEEMANALYSE EN CONTEXT

Nederlandse tieners behoorden in 2004 tot de zwaarste drinkers van Europa. Er was een trend gaande om steeds jonger, steeds vaker en steeds meer te drinken.

Er dreigde een toenemend en structureel probleem voor de jeugdgezondheid, openbare orde en veiligheid in de regio's. Verstrekkers van alcohol hielden zich onvoldoende aan wet- en regelgeving. Ouders waren zich onvoldoende bewust van hun rol en verantwoordelijkheid als het gaat om alcoholgebruik door hun kind. Ook de gevolgen van alcohol voor de ontwikkeling van jongeren waren onvoldoende bekend. Gemeenten pakten op hun beurt nog onvoldoende hun rol op het gebied van alcoholbeleid.

Sinds 2005 hebben daarom steeds meer regio's besloten om regionaal alcoholbeleid op te zetten. Inmiddels zijn in 24 regio's alcoholprojecten gerealiseerd (aug. 2014).

MAATREGELEN

Regionaal alcoholbeleid is een integraal samenstel van diverse maatregelen.

Alle acties, producten en diensten die zijn ontwikkeld ten behoeve van de regionale projecten staan op de projectenwebsites. Het Loket Gezond Leven (www.loketgezondleven.nl) heeft een overzicht van regionale alcoholprojecten en hun projectenwebsites.

Uit onderzoek blijkt dat de meest effectieve maatregelen tegen alcoholgebruik onder jongeren zich richten op hun omgeving: beperking van de beschikbaarheid en het aanbod van alcoholhoudende drank. Effectieve alcoholpreventie bestaat uit drie elementen: educatie en draagvlak, handhaving en beleid, en regelgeving.

In de folder Effectief alcoholbeleid; hoe pakt u dat aan? van het RIVM wordt met vijf vergelijkbare pijlers gewerkt:

- Inrichting van de omgeving
- Regelgeving en handhaving
- Voorlichting en educatie
- Signalering
- Advies en ondersteuning

Deze pijlers vormen de inhoudelijke basis voor het regionaal alcoholbeleid. Alcoholbeleid moet bovendien goed aansluiten op het horecabeleid en het beleid op gebied van Veilig Uitgaan.

Alle acties, producten en diensten die zijn ontwikkeld ten behoeve van de regionale projecten staan op de projectenwebsites. Het Loket Gezond Leven heeft een overzicht van regionale alcoholprojecten en hun projectenwebsites.

RESULTATEN

Te verwachten effecten

Het verwachte effect is dat jongeren op een latere leeftijd starten met alcohol drinken en dat jongeren die volgens de wet alcohol mogen drinken hun alcoholgebruik matigen. Ook wordt verwacht dat, door het matigen van alcoholgebruik, overlast en geweld in het uitgaansleven verminderen.

Bewijs en onderzoek/evaluatie

Regionaal alcoholbeleid wordt op verschillende manieren geëvalueerd, bijvoorbeeld door middel van een naleefonderzoek onder alcoholverstrekkers en onderzoek naar alcoholgebruik onder jeugd.

De projecten Laet je niet flessen! en In Control (voorheen: West-Frisland) hebben onder andere het effect van hun aanpak op alcoholgebruik van jongeren laten onderzoeken.

Laet je niet Flessen - regio Zuidoost-Brabant

De GGD concludeert in Zuid-Oost Brabant na onderzoek onder ruim 12.000 jongeren (Jeugdmonitor 2011), dat jongeren onder de 16 jaar aanzienlijk minder drinken dan enkele jaren terug. De dalende lijn zet echter

niet door bij de 16- tot 18-jarigen. Tussen de 16 en 18 jaar zijn de cijfers vergelijkbaar met die van 2007. Van de ondervraagde zestien-minners geeft 51 procent aan nog nooit gedronken te hebben. Bij vergelijkbaar onderzoek in 2007 lag dat percentage nog op 39 procent. Van de 12- tot 15-jarigen dronk 14 procent recent alcohol, terwijl dat vijf jaar geleden nog 23 procent was. De GGD concludeert uit de cijfers dat het preventiebeleid op het gebied van alcohol onder de zestien zijn vruchten afwerpt. Er is echter niet vast te stellen in hoeverre deze resultaten alleen op het conto van 'Laat je niet flessen!' geschreven mogen worden.

Uit nalevingsonderzoek uit 2011 blijkt dat alcoholverstrekkers in de regio Zuidoost-Brabant de Drank- en Horecawet nog niet goed naleven. Zo hebben minderjarigen een slagingskans van tussen de 65% tot 85% om zwakalcoholhoudende drank te krijgen. Er is wel een stijgende trend te zien in de naleving in regio Zuidoost-Brabant door de jaren heen. De naleving in 2011 verschilt echter niet significant van de landelijke naleving in 2011. Wel blijkt uit de statistische analyse dat er een sterke indicatie is dat sportkantines in regio Zuidoost-Brabant de Drank- en Horecawet beter naleven dan de rest van Nederland.

In het kader van 'Laat je niet flessen!' zijn de 21 betrokken gemeenten op hun eigen wijze aan de slag gegaan met het bereiken van de doelstellingen van het project. In bijna elke gemeente is de doelgroep 'ouders' bereikt met het verstrekken van informatie over 'alcohol en jongeren'. Ook in het kader van de pijlers 'beleid en regelgeving' en 'handhaving' hebben de gemeenten actie ondernomen. Daarmee zijn in ongeveer de helft van de gemeenten zowel ouders, horeca, evenementen-organisaties, scholen en jongeren bereikt.

In Control - regio Noord-Holland Noord

Belangrijkste bevindingen vanuit het onderzoek Alcoholgebruik Noord-Holland Noord, 2005 en 2009:

- Het alcoholgebruik onder jongeren in Noord Holland Noord is in 2009 ten opzichte van 2005 fors gedaald, vooral bij jongeren onder de 16 jaar.
- Minder jongeren onder de 16 jaar hebben ooit alcohol gebruikt; de gemiddelde startleeftijd is met een ½ jaar gestegen.
- Laagopgeleide jongeren en autochtone jongeren vormen een risicogroep; zij drinken vaker alcohol dan gemiddeld.
- Bijna de helft van de jongeren onder de 16 jaar die alcohol gebruiken, drinkt wel eens in een horecagelegenheid.
- Steeds meer ouders keuren alcoholgebruik onder de 16 jaar af; toch drinken veel jongeren (3/4) thuis of bij anderen thuis.
- Het alcoholgebruik onder jongeren in Noord-Holland Noord wijkt niet af van het alcoholgebruik onder jongeren in Nederland.

WODC-oordeel over effectiviteit

Het gebruik van alcohol kan criminaliteit en overlast stimuleren, omdat remmingen tegen antisociaal gedrag aan kracht kunnen verliezen. Maatregelen die drankgebruik tegengaan, zouden daarom kunnen bijdragen aan vermindering van crimineel en overlastgevend gedrag. De effecten van alcoholbeleid in het algemeen op sociale veiligheid zijn echter onbekend.

Hoe kun je het effect meten?

De effecten zijn vooral goed meetbaar als de doelstellingen SMART zijn geformuleerd, bijvoorbeeld:

Alcoholgebruik:

- De leeftijd waarop jongeren hun eerste glas alcohol drinken.
- Het percentage jongeren dat recent alcohol gedronken heeft per leeftijdscategorie.
- Het percentage jongeren dat recent dronken of aangeschoten is geweest.
- De hoeveelheid alcohol die per keer wordt gedronken.

Naleving:

- De verkoopgeneigdheid aan 18-minners door alcoholverstrekkers (horeca, supermarkt, slijterijen, sportkantines).

- Het nalevingsniveau van het wettelijk verbod om door te schenken aan dronken personen (waarbij de focus ligt op de doelgroep van 18 jaar en ouder).
- Aanwezigheid van frisdrank en/of kraanwater in de horeca, jongerencentra, sportkantines en tijdens evenementen algemeen en goedkoper verkrijgbaar dan alcoholhoudende drank.

Beleid:

- Het percentage gemeenten dat een actief lokaal alcoholbeleid voert gericht op drie of meer van de volgende doelgroepen: ouders, horeca, sportkantines, supermarkten, jongerencentra, hokken en keten, evenementenorganisaties, scholen, jongeren van 18 tot 24 jaar en jongeren onder de 18 jaar.

Negatieve neveneffecten

Verstrekking van alcohol lijden mogelijk inkomstenderving als gevolg van strengere naleving van de wet- en regelgeving op alcoholverkoop en bij vermindering van het alcoholgebruik door jongeren. Een gemeente met een strenger alcoholbeleid, kan minder aantrekkelijk zijn voor horeca om zich te vestigen. Een ander effect kan zijn dat een gemeente waar streng wordt toegezien op het naleven van beleid en regelgeving minder uitgaanspubliek trekt. Een ander ongewenst effect kan zijn dat het aantal geweldsincidenten juist toeneemt. Jongeren en andere betrokkenen die het niet eens zijn met de alcoholmatiging, zouden agressief kunnen reageren naar personeel van horeca, sportkantines en supermarkten die nee moeten verkopen. Ook kan er sprake zijn van een toename van indrinken. Deze effecten hoeven zich echter niet overal voor te doen.

TOEPASSING EN UITVOERING

Regionaal alcoholbeleid is veelomvattend qua maatregelen en betrokken partijen en is daarmee een zware aanpak.

Betrokken partijen en hun rol

In iedere regio zijn andere organisaties betrokken bij de uitvoering. Vaak vormen gemeenten, politie, OM, GGD en Verslavingszorg de vaste kern. Deze groep wordt in sommige regio's aangevuld met Halt en landelijke organisaties als STAP, het Trimbos-instituut en de Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit (NVWA).

Doorgaans bestaat de regionale projectgroep uit een stuurgroep en een aantal werkgroepen. De werkgroepen ontwikkelen interventies en producten waarmee het veld werkt. Vaak is er een projectleider die de voortgang coördineert en bewaakt.

De uitvoering richt zich onder meer op het basisonderwijs, voortgezet onderwijs, jongerencentra, horeca, supermarkten en andere detailhandel, sportkantines, organisatoren van evenementen en volksfeesten, hokken en keten en bibliotheken.

Fasering

1. Het creëren van draagvlak in de regio/gemeenten.
2. Het regelen van financiering (bijdragen van partners of subsidies).
3. Het benaderen van benodigde organisaties.
4. De formatie van een stuurgroep en werkgroepen.
5. Het ontwikkelen van het projectplan.
6. Het projectplan laten vaststellen door alle betrokken partijen.
7. Het aanwijzen van een verantwoordelijke voor de uitvoering van het projectplan (projectleider).
8. Draagvlak behouden door bekendmaking resultaten, inzicht in uitgevoerde activiteiten, evaluatieresultaten, aandacht in de media etc.
9. Jaarlijkse bijeenkomst met alle betrokken organisaties om alle neuzen één kant op te krijgen en mensen betrokken te houden.
10. Evaluatie van het regionaal alcoholbeleid.

Aandachtspunten

De beginfase is het meest lastig, omdat alle partijen overeenstemming moeten bereiken. Er is een algemeen urgentiebesef nodig bij de betrokken gemeenten en partijen om het alcoholgebruik bij jongeren te matigen.

Dit is nodig om het project succesvol van de grond te krijgen. Deze fase kost veel tijd, zeker als men elkaar nog niet goed kent en/of niet gewend is om samen te werken. Vervolgens komt de hectische fase waarin alle geplande producten ontwikkeld worden en de naamsbekendheid van het project wordt vergroot. De derde fase is de implementatiefase van alle ontwikkelde producten. Tot slot komt de afrondingsfase, waarbij er veel ingezet moet worden op de borging van het project en behouden van draagvlak.

Een regio brede aanpak is aan te bevelen, omdat betrokken organisaties (zoals politie, GGD, verslavingszorg, etc.) ook regio breed werken. Voor hen is het praktischer als alle gemeenten deelnemen.

Alcoholpreventie is een kwestie van een lange adem. Het project slaagt alleen als jarenlang dezelfde boodschap wordt uitdragen, gesteund door landelijke campagnes en aandacht in de media.

Personele inzet en andere kosten

De kosten voor een regionaal alcoholproject, afhankelijk van de werkzaamheden, komen gemiddeld neer op 200.000 euro per jaar. Bijvoorbeeld: in Zuidoost-Brabant zijn de kosten van de projectjaren 2006 - 2009 begroot op 776.500 euro. De begroting voor 2010 - 2013 was 760.000 euro.

De financiering ligt doorgaans bij de gemeente, waarbij bijvoorbeeld van iedere betrokken gemeente een bijdrage per inwoner wordt gevraagd.

Hulpmiddelen en instructies

Ieder regionaal alcoholproject heeft een eigen projectwebsite met daarop o.a. projectplannen, ontwikkelde instrumenten, onderzoeken en theoretische onderbouwing. Op de website van het Loket Gezond Leven staat een overzicht van regionale alcoholprojecten, inclusief hun projectwebsites.

In de folder Effectief alcoholbeleid; hoe pakt u dat aan? van het RIVM worden zes inspirerende regionale alcoholmatigingsprojecten gepresenteerd aan de hand van de procesfactoren die hun succes bepalen.

Het Loket Gezond Leven heeft een stappenplan voor de ontwikkeling van *lokaal* alcoholbeleid. Meer informatie over lokaal alcoholbeleid staat ook op de website van het CCV in het dossier alcoholbeleid.

Speciaal voor de politie is een praktische infosheet beschikbaar over alcoholbeleid in het instrument 'Aanpak Uitgaansgeweld' op Politie Kennisnet.

Kwaliteitsborging

De diverse onderdelen in het project moeten regelmatig geëvalueerd worden: het naleven van beleid en regelgeving door alcoholverstrekkers, de houding van ouders ten aanzien van alcohol, het alcoholgebruik bij de doelgroep, de kwaliteit van het lokale alcoholbeleid, etc.

Overdraagbaarheid

Momenteel zijn in 24 regio's alcoholprojecten geïnitieerd (aug. 2014). In ieder regio kan in principe een project toegepast worden.

Sluitingstijdenbeleid voor de horeca is gericht op het creëren van een aantrekkelijk uitgaansleven en op de preventie van uitgaansgeweld en -overlast. Het beleid geldt voor cafés en discotheken, maar ook voor de ‘droge horeca’ zoals snackbars. Goed sluitingstijdenbeleid zorgt dat het uitgaanspubliek vroeger uitgaat, verspreid naar huis gaat, minder alcohol drinkt en voor minder overlast en agressie zorgt. De drie meest voorkomende varianten zijn: het vervroegen, verruimen en het reguleren van sluitingstijden.

Past sluitingstijdenbeleid bij uw lokale situatie?

Bekijk onderstaande stellingen. Sluiten de meeste stellingen aan op de uitgaanssituatie in uw gemeente? Dan is sluitingstijdenbeleid het overwegen waard.

- Geweld rond sluitingstijd van de horeca komt vaak voor.
- Omwonenden klagen over overlast rond sluitingstijd van de horeca.
- Uitgaanspubliek is al dronken aan het begin van een uitgaansavond.
- Het uitgaansleven komt laat op gang en u wilt dat veranderen.
- Er is een goede relatie tussen horeca en gemeente.

Wijkt uw situatie op veel punten af, kijk dan in de Keuzewijzer Veilig Uitgaan naar alternatieven of neem voor meer informatie en advies contact op met het CCV.

DOEL EN DOELGROEP

De doelgroep van deze maatregel bestaat uit uitgaanspubliek. In het bijzonder uitgaanspubliek dat laat uitgaat, veel alcohol drinkt en voor overlast en agressie zorgt. Al het uitgaanspubliek krijgt echter met dezelfde regels rond sluitingstijden te maken.

Ieder sluitingstijdenregime heeft een eigen doelstelling:

- **Openingstijden vervroegen:** bevordert vroeger uitgaan en vermindert alcoholgebruik voor, tijdens en na het uitgaan.
- **Openingstijden verruimen:** vermindert piekdrukke, verspreidt het publiek om zo uitgaansgeweld te verminderen. Soms worden tijden verruimd om ‘binge drinken’ voor het vroege sluitingsuur tegen te gaan.
- **Afkoel uur (licht aan, muziek zacht, tap dicht):** zorgt dat het uitgaanspubliek rustig wordt, waardoor ze de horeca beheerst verlaten. Uiteindelijk doel is een vermindering van uitgaansgeweld en uitgaansoverlast.
- **Venstertijden (wel eruit, niet meer erin):** bevordert een vermindering van het alcoholgebruik en spreiding van de drukke, zodat overlast en uitgaansgeweld verminderen.
- **Vervroegen sluitingstijden:** zorgt voor minder overlast later op de avond, meer nachtrust voor omwonenden en minder alcoholgebruik en uitgaansgeweld.

Afhankelijk van het effect dat een gemeente wil bereiken, wordt een sluitingstijdenregime gekozen. Let op: sommige doelen gaan niet goed samen. Verruiming van openingstijden wordt vaak toegepast om uitgaansgeweld te verminderen (spreiding van het publiek) en overlast voor omwonenden te beperken. Verruiming zou echter ook voor meer alcoholgebruik kunnen zorgen, wat agressie kan vergroten.

WERKZAME BESTANDDELEN

Door de openings- en sluitingstijden van horeca te wijzigen, kan het gedrag van uitgaanspubliek worden beïnvloed. Sluitingstijden kunnen bijvoorbeeld een effect hebben op de hoeveelheid alcohol dat wordt gebruikt. Kortere uitgaan zou kunnen zorgen voor minder alcoholgebruik en gefaseerde sluiting voor gespreid vertrek van publiek en minder drukke, met minder agressie als gevolg.

PROBLEEMANALYSE EN CONTEXT

De volgende problemen zijn leidend in het bepalen van het sluitingstijdenregime:

- Agressieve sfeer, overlast (geluidsoverlast, vernieling) en geweld in de openbare ruimte als de horeca sluit en het publiek naar buiten gaat (piekdrukke).
- Alcoholmisbruik gedurende de avond; jongeren gaan laat uit, waarbij ze eerst indrinken en tijdens het stappen blijven drinken.
- Omwonenden klagen na een uitgaansavond over overlast en/of vernielingen door uitgaanspubliek.

Uit onderzoek blijkt dat verschillende factoren bijdragen aan uitgaansgeweld, zoals drukke en alcohol:

- Een gebrek aan differentiatie in sluitingstijden kan zorgen voor piekdrukke als de horeca leegstroomt. Hetzelfde geldt voor een gebrek aan voldoende vervoersmogelijkheden naar huis (zoals taxi's, nachtbussen) waardoor mensen langer in het uitgaansgebied blijven hangen.
- Alcohol beïnvloedt de hersenen, waardoor het beoordelingsvermogen vermindert en remmingen wegvallen.

Grote gemeenten

Met name in grotere gemeenten is de noodzaak voor sluitingstijdenbeleid het grootst omdat er daar vaak sprake is van een druk uitgaansleven en horecaconcentratiegebieden. Omwonenden kunnen hinder ondervinden en de bezoekersstromen zijn het grootst en meest divers.

AANVULLENDE MAATREGELEN

Gemeenten combineren hun sluitingstijdenbeleid vaak met bepaalde voorwaarden voor de horeca. Denk aan verplicht gecertificeerde portiers aan de deur, het voorkomen van geluidsoverlast, huisregels voor horeca en het instellen van venstertijden. Daarnaast zetten gemeenten rond de drukste uren extra toezicht in, zoals politie, SUS-teams en BOA's. Ook de afvoer van uitgaanspubliek (nachtvervoer: taxi en OV) is van belang als men op bepaalde tijdstippen drukke verwacht.

RESULTATEN

Te verwachten effecten

Door sluitingstijden te wijzigen, hoopt men het gedrag van het uitgaanspubliek in positieve zin te beïnvloeden. Nationaal en internationaal onderzoek tonen echter uiteenlopende effecten van sluitingstijdenbeleid aan.

Bewijs en onderzoek/evaluatie

In gemeenten Breda, Lisse, Amsterdam en regio West-Friesland is de wijziging van de sluitingstijden geëvalueerd. Deze evaluaties werden uitgevoerd door de gemeente zelf of een extern bureau.

De volgende onderdelen zijn o.a. geëvalueerd:

- Het aantal deelnemende horecagelegenheden.
- De motieven van de horeca voor deelname en hun ervaringen met het beleid (duidelijkheid, naleving, regeldruk, etc.).
- De ervaring van de handhavers (gemeente).
- De ervaring van bewoners en politie.
- De toename/afname van de verstoring van de openbare orde.
- De mate van spreiding van het uitgaanspubliek (minder piekdrukke).
- De eventuele wijziging in het tijdstip van uitgaan.
- De eventuele wijziging qua uitgaven tijdens uitgaan.
- De waardering voor het uitgaansgebied door het publiek.
- De effecten op het indrinken en alcoholgebruik tijdens het uitgaan.
- De effecten op uitgaansgerelateerde incidenten en meldingen van overlast.

Gemeenten die hun sluitingstijdenregime voor 2002 wijzigden, zagen geen effect op alcoholgebruik. Uit internationaal onderzoek blijkt echter dat het verruimen van openingstijden wel vaak voor meer alcoholgebruik zorgt. Vervroeging van het uitgaansuur zorgt in geringe mate voor minder alcoholgebruik,

blijkt uit de evaluatie van de regio West-Friesland. In het kleine uitgaansgebied in Lisse had een verruiming van de openingstijden echter helemaal geen effect op het alcoholgebruik.

Verruiming van de openingstijden blijkt in het buitenland meestal voor meer overlast en agressie te zorgen. Vervroegde sluitingstijden leveren juist minder incidenten op. In Nederland lijkt deze conclusie niet op te gaan; gemeenten met verruimde sluitingstijden zijn het meest positief over het effect op veiligheid.

Om het uitgaanspubliek over de avond te spreiden, zijn in het centrum van Amsterdam de sluitingstijden van snackbars ('droge horeca') verruimd ten opzicht van cafés en discotheken ('natte horeca'). Deze proef leidde tot een lichte toename van geweld. De proef is inmiddels beëindigd.

WODC-oordeel over effectiviteit

Onderzoek laat een divers beeld zien van de effecten van sluitingstijden; gunstig, dan wel ongunstig. De effectiviteit van maatregelen op het terrein van verruiming en het vrijgeven van sluitingstijden is onbekend.

Hoe kun je het effect meten?

De effecten zijn vooral goed meetbaar als de doelstellingen SMART zijn geformuleerd. Bij deze aanpak gaat het om:

- De mate van alcoholconsumptie (indrinken, alcoholgebruik tijdens uitgaan, na-drinken en het totale alcoholgebruik) voor en na de sluitingstijdenwijziging.
- De hoeveelheid uitgaansgeweld en -overlast voor en na de wijziging.
- Het aantal meldingen van overlast van omwonenden voor en na de wijziging.
- Het draagvlak bij de horeca.
- De naleving van de sluitingstijden door de horeca.
- Het draagvlak bij het uitgaanspubliek.

Negatieve neveneffecten

Naast gewenste effecten, kunnen er ook ongewenste effecten optreden:

- Omzetzerving bij de horeca omdat de openingstijden worden beperkt.
- Extra drukte rond de uiterste toegangstijden en sluitingstijden, en daardoor extra overlast voor omwonenden.
- Verandering in het drinkgedrag: meer in- of na-drinken.
- 'Horecatoerisme' naar buurgemeenten met een ander sluitingstijdenbeleid.
- Hogere kosten, bijvoorbeeld extra personeelskosten omdat er meer of langer toezicht moet worden ingezet.

TOEPASSING EN UITVOERING

De wijziging of invoering van een sluitingstijdenregime is een zware maatregel in de ontwikkeling en uitvoering, gezien de diverse belangen en uiteenlopende politieke standpunten over de voor- en nadelen ervan.

Betrokken partijen en hun rol

- **Gemeente:** bepaalt, in overleg met belanghebbenden, het sluitingstijdenbeleid en eventuele extra maatregelen en voorwaarden. Daarnaast is de gemeente verantwoordelijk voor de handhaving van het beleid.
- **Horeca:** moeten sluitingstijden naleven en eventuele voorwaarden uitvoeren. Meer informatie voor horeca over sluitingstijden is op te vragen bij Koninklijke Horeca Nederland (www.khn.nl).
- **Politie:** handhaving van het beleid, extra toezicht rond (eventuele) uiterste toegangs- en sluitingstijden. Meer praktische informatie over sluitingstijdenbeleid voor de politie staat in het instrument 'Aanpak Uitgaansgeweld' op Politie Kennisnet.

Fasering

1. Doelstelling bepalen: minder alcoholgebruik, minder overlast, minder agressie, spreiding uitgaanspubliek, etc.
2. Beleid bepalen en afwegen van de belangen van horeca, omwonenden, handhavers en uitgaanspubliek.

3. Beleid vaststellen en communiceren naar belanghebbenden, draagvlak creëren. 0-meting uitvoeren ten behoeve van de evaluatie.
4. Beleid, voorwaarden, afspraken en de handhaving vastleggen, bijvoorbeeld in de Algemene Plaatselijke Verordening.
5. Handhaving van het beleid door gemeente en/of politie.
6. Evaluatie: evalueer de uitvoering, de handhaving, het draagvlak bij alle betrokkenen en het effect van de maatregel.

Aandachtspunten

Wijzigingen in de sluitingstijden kunnen nadelige gevolgen hebben voor de horeca. Denk bijvoorbeeld aan inkomstenderving bij beperking van de openingstijden. Een goede relatie met de horeca is daarom een voorwaarde. Ook moet er voldoende vertrouwen zijn dat de horeca afspraken naleven.

Wanneer er 'natte horeca' (cafés, discotheken) en 'droge horeca' (snackbars) zijn, moet het sluitingstijdenbeleid hiermee rekening houden om bezoekersstromen te reguleren. Piekdrukke bij snackbars na sluiting van cafés en discotheken moet bijvoorbeeld worden voorkomen.

Met name twee onderdelen bij de invoering of wijziging van het sluitingstijdenbeleid zijn lastig:

1. **Overeenstemming bereiken over sluitingstijdenbeleid:** er spelen diverse belangen in het uitgaansleven. De ervaring leert dat omwonenden vaak negatief staan tegenover een verruiming van openingstijden (meer overlast later op de avond). Horecaondernemers staan doorgaans positief tegenover een verruiming, mits dit rendabel is. Hoe langer men open is, hoe meer bezoekers komen die bovendien langer blijven, is de gedachte. Het uitgaanspubliek staat doorgaans positiever tegenover een verruiming dan een beperking van de openingstijden. Deze belangen en het effect dat de gemeente wil bereiken, moeten worden afgewogen in de keuze voor het sluitingstijdenbeleid.
2. **Naleving / handhaving sluitingstijdenbeleid:** voor een succesvol sluitingstijdenbeleid is handhaving belangrijk. Doorgaans controleren toezichthouders van de gemeente en/of de politie de horeca. Hiervoor moet voldoende personeel worden vrijgemaakt. Sommige gemeenten bedenken een eigen handhavingssysteem, zoals een puntensysteem: wanneer ondernemers zich niet aan afspraken houden, krijgen ze een strafpunt. Bij meer dan drie strafpunten verliest de horecaondernemer zijn ontheffing. Of de horeca moet na een overtreding van de regels gedurende minimaal één week vroeger op de avond sluiten. Er kan ook een dwangsom worden opgelegd; bij de derde overtreding kan de ontheffing voor verruiming van de sluitingstijden worden ingetrokken. Als een ondernemer zich zeer vaak onttrekt aan het sluitingstijdenbeleid, dan kan zelfs de vergunning van de ondernemer worden ingetrokken.

Personele inzet en andere kosten

De wijzigingen in sluitingstijden kosten vooral tijd, met name in de fase waarin het beleid bepaald en vastgesteld wordt. Ook moeten de horeca, het uitgaanspubliek en de omwonenden op de hoogte worden gesteld van de wijzigingen. Daarnaast kan een wijziging van het sluitingstijdenbeleid meer personeelskosten met zich meebrengen voor horeca en politie, wanneer personeel extra of langer wordt ingezet.

Hulpmiddelen en instructies

In het dossier Uitgaansgeweld op de website van het CCV staan diverse praktijkvoorbeelden, beleidsplannen en evaluaties van sluitingstijdenbeleid. Speciaal voor de politie is een praktische infosheet beschikbaar over sluitingstijdenbeleid in het instrument 'Aanpak Uitgaansgeweld' op Politie Kennisnet.

Kwaliteitsborging

Door middel van een evaluatie kan de kwaliteit van de uitvoering en het effect van sluitingstijdenbeleid bepaald worden.

Overdraagbaarheid

In principe kan sluitingstijdenbeleid in iedere gemeente worden uitgevoerd. Wel moet iedere gemeente, samen met belanghebbenden, bepalen welk effect en doel men wil bereiken met zijn sluitingstijdenbeleid. Op basis hiervan wordt het beleid dat het beste past bij de lokale gewenste situatie bepaald.

Zo hebben gemeenten als Gouda, Groningen en Nijmegen vrije sluitingstijden. In regio West-Friesland zijn de sluitingstijden vervroegd. In onder andere Doetinchem, Tilburg en Nijmegen worden venstertijden toegepast.

MAATSCHAPPELIJKE DISCUSSIE

Het burgerinitiatief Vroeg op Stap vraagt aandacht voor het vroeger op stap gaan. Daaraan gekoppeld zit het vervroegen van de sluitingstijden van de horecabedrijven, waardoor o.a. het alcoholgebruik (van jongeren) wordt gematigd.

Een Sus-team bestaat uit ervaren, sociale en verbaal sterke particuliere (horeca)beveiligers die in een bepaald gebied het uitgaanspubliek vroegtijdig sussen, corrigeren en wijzen op de (gedrag)regels. De Sus-teams worden vooral ingezet op hotspots. Een goed functionerend Sus-team signaleert misstanden en weet deze snel en op een vriendelijke maar effectieve wijze te voorkomen of te verhelpen. Als degenen die zich misdragen het advies van Sus-team negeren, of bij constatering van een misdrijf, wordt melding gemaakt bij de politie. De Sus-teams opereren onder verantwoordelijkheid van de politie.

Past een Sus-team bij uw lokale situatie?

Bekijk onderstaande stellingen. Sluiten de meeste stellingen aan op de uitgaanssituatie in uw gemeente? Dan is een Sus-team het overwegen waard.

- Horeca, uitgaanspubliek en/of omwonenden klagen over toenemende overlast, diefstal en agressie.
- Er zijn te weinig toezichthouders in het uitgaansleven.
- Het uitgaansgebied is groot en/of onoverzichtelijk.
- Het lokale bestuur staat open voor de inzet van particuliere beveiligers in de openbare ruimte.
- Er is een goede relatie tussen politie en particuliere beveiligers.

Wijkt uw situatie op veel punten af, kijk dan in de Keuzewijzer Veilig Uitgaan naar alternatieven of neem voor meer informatie en advies contact op met het CCV.

DOEL EN DOELGROEP

Sus-teams richten zich op uitgaanspubliek dat overlastgevend en norm overschrijdend gedrag (dreigt te) vertonen. Iedereen die voor overlast zorgt, wordt aangesproken.

Het doel is om een veilige uitgaansomgeving te creëren door overlast in een uitgaansgebied (openbare ruimte) tijdens het uitgaan vroegtijdig en gericht aan te pakken.

WERKZAME BESTANDDELEN

Het voordeel van de Sus-teams is dat ze kunnen sussen zodat situaties niet uit de hand lopen. De veronderstelling is dat door een verhoogde pakkans en het vroegtijdig sussen, corrigeren en aandacht vragen, potentiële daders minder snel tot het plegen van delicten overgaan. Sus-teams zijn niet bevoegd om in te grijpen. Ze maken het uitgaanspubliek vroegtijdig bewust van het overlastgevende karakter van hun gedrag. Op die manier werken ze aanvullend op en ter ondersteuning van de politie. Bovendien hebben ze een positieve invloed op de samenwerking tussen politie en particuliere beveiligers.

PROBLEEMANALYSE EN CONTEXT

Voor de volgende problemen kan het Sus-team worden ingezet:

- Er zijn te weinig beschikbare toezichthouders om de orde in het uitgaansleven te handhaven, of de inzet van de reguliere toezichthouders werkt escalerend.
- Bewoners en horeca ondervinden steeds meer overlast tijdens uitgaansavonden. Het uitgaanspubliek is bijvoorbeeld al dronken als ze uitgaan, veroorzaakt overlast (wildplassen, geluidsoverlast, baldadigheid) en gedraagt zich agressief op straat en in de horeca.
- Er zijn extra ogen en oren nodig om misdrijven te signaleren.
- De problematiek spitst zich toe op een beperkt aantal plaatsen en momenten: hotspots en hot times.

Sus-teams worden doorgaans ingezet op:

- Hotspots: doorgaans de drukste horecastraten en/of de aan- en afvoerroutes naar het uitgaansgebied.
- Gedurende de vrijdag- en zaterdagavond, en/of rond (eventuele) uiterste toegangstijden en sluitingstijden (piekdrukke).

De inzet van Sus-teams is vooral geschikt voor grote en/of onoverzichtelijke uitgaansgebieden. Ook wanneer er onvoldoende toezichthouders beschikbaar zijn om de orde te handhaven, kan een Sus-team uitkomst bieden. Als er veelvuldig lichte overlastsituaties zijn waarvoor de inzet van politie te zwaar wordt bevonden, kan het Sus-team een voorloper zijn.

Taken van het Sus-team zijn:

- Preventief surveilleren in een specifiek uitgaansgebied.
- Het uitgaanspubliek bewustmaken dat ongewenst gedrag niet geaccepteerd wordt.
- Het uitgaanspubliek aanspreken op ongewenst gedrag, bijvoorbeeld over:
 - geluidsoverlast.
 - wildplassen: verwijzen naar toilet.
 - glas op straat: glas innemen, laten leeggooien en weggooien.
 - alcohol op straat: in beslag nemen of laten leeggooien en weggooien.
 - Agressief of aanstootgevend gedrag: personen aanspreken en melden aan politie. Identiteitsbewijs vragen, gegevens en signalement noteren.
 - Groepen die de openbare weg belemmeren: wegsturen.
 - Fietsen die portiek of deur blokkeren ergens anders (laten) neerzetten.
 - Personen die in portieken hangen: wegsturen.
 - Brommerrijders in voetgangersgebied af laten stappen of laten omrijden.
 - Personen onder invloed van alcohol naar huis sturen, taxi bellen, of (in uiterste gevallen) bij de politie melden.
- Bij het signaleren van misdrijven: melden bij de politie en indien mogelijk de betrokken personen aanhouden. Bijvoorbeeld bij vechtpartijen, vernieling, drugsgebruik/-handel, diefstal, wapenbezit, etc.

Voor alle bovengenoemde taken geldt dat een Sus-team geen extra bevoegdheid heeft. Het kan het uitgaanspubliek niet dwingen iets te doen. Indien mogelijk worden foto's of video's gemaakt van de overlast of misdrijven.

Soms signaleren de Sus-teams ook ongewenst gedrag van horecaondernemers, zoals:

- Het niet naleven van afspraken rond sluitingstijden.
- Geluidsoverlast veroorzaakt door horeca.

AANVULLENDE MAATREGELEN

De volgende maatregelen moeten worden ingevoerd, samen met de inzet van een Sus-team:

- Gedragsregels in het uitgaansleven. Deze regels vormen de basis voor het Sus-team om mensen op aan te spreken. Deze gedragsregels moeten gedragen worden door de horeca.
- Eventueel de aanwezigheid van BOA's die handhaven en boetes uitdelen bij overtreding van de APV. Het Sus-team deelt immers geen boetes uit.
- Politietoezicht om in te grijpen als situaties niet meer te sussen zijn en uit de hand lopen, en om boetes uit te delen bij overtreding van de APV. Bij escalatie draagt het Sus-team de taken over aan de politie.
- Sluitingstijdenbeleid: heldere afspraken over de sluitingstijden van de horeca. De tijden waarop het Sus-team wordt ingezet, moeten hierop worden afgestemd. Rond sluitingstijd is er doorgaans vaker sprake van overlast en overtredingen.
- Horecatelefoon: de communicatie tussen het Sus-team en de politie kan plaatsvinden via de horecatelefoon; dit is een rechtstreekse telefoonlijn tussen horeca en/of beveiligers en politie zonder tussenkomst van een meldkamer.
- Alcoholbeleid: mocht het aanspreken van uitgaanspubliek op verboden alcoholgebruik op straat tot de taken van de Sus-teams behoren, dan is ondersteunend beleid op gebied van alcoholmatiging van belang.

RESULTATEN

Te verwachten effecten

Door de inzet van het Sus-team verwacht men minder overlast (schreeuwen/gillen), minder geweld, minder ordeverstoringen en minder overtredingen van de APV door het uitgaanspubliek. Daarnaast wordt de relatie

tussen politie en particuliere beveiliging, horeca en gemeente, verbeterd. Dit blijkt uit de ervaringen met het Sus-team in onder andere Renesse, Scheveningen en Haarlem.

Bovendien helpt het Sus-team bij het vroeg signaleren van overtredingen van het horecabeleid (bijv. sluitingstijden), waardoor gemeenten hun beleid actiever kunnen handhaven.

Bewijs en onderzoek/evaluatie

Doorgaans worden de Sus-teams geëvalueerd samen met de andere lopende maatregelen die bijdragen aan een veilig uitgaansleven, bijvoorbeeld bij de evaluatie van het convenant Veilig Uitgaan of de KVVU.

In Delft is het Sus-team in 2013 geëvalueerd. Hieruit bleek dat op basis van de cijfers over geweld en vernieling geen directe conclusies getrokken kunnen worden over het functioneren van het Sus-team. De veiligheidsbeleving van het uitgaanspubliek is echter sterk gestegen. De meerderheid van de respondenten (uitgaanspubliek, ondernemers, bewoners) vindt bovendien dat het Sus-team bijdraagt aan de veiligheid in het uitgaansgebied. Horeca en politie zijn positief over het Sus-team.

In Haarlem is de inzet van de Sus-teams eind 2012 geëvalueerd. Hieruit bleek dat tijdens de inzet van de Sus-teams het aantal geweldsincidenten in het horecagebied over het algemeen afnam. Echter, de overlast in het buitengebied nam toe; dat lijkt te duiden op een verplaatsingseffect. Alle betrokkenen zijn positief over de Sus-teams. De inzet in Haarlem wordt in 2013 voortgezet in de drukste weekenden.

In Oosterhout worden in 2012 de succes- en faalfactoren van de inzet van de Sus-teams vastgesteld en de daaruit voortvloeiende vervolgenterventies gericht op het voorkomen van (overmatig) alcohol- en drugsgebruik en van de resultaten van deze aanpak.

WODC-oordeel over effectiviteit

Er zijn geen studies naar de effectiviteit van particuliere beveiliging gevonden; er kan dus geen uitspraak gedaan worden naar de effectiviteit van particuliere beveiliging in het uitgaansleven.

Hoe kun je het effect meten?

De effecten zijn vooral goed meetbaar als de doelstellingen SMART zijn geformuleerd. Bij Sus-teams gaat het daarbij om:

- Het aantal incidenten in het uitgaansleven voor en tijdens inzet van het Sus-team, zoals: geluidsoverlast (schreeuwen en gillen op straat), wildplassen, alcohol op straat, baldadigheid, vernieling, vechten, diefstal, ordeverstoring in de horeca, geen of een vals identiteitsbewijs.
- Het aantal boetes voor overtreding van de APV voor en tijdens inzet van het Sus-team.
- Het aantal aanhoudingen wegens strafbaar gedrag voor en tijdens inzet van het Sus-team.
- Verbeteringen in de samenwerking tussen politie en particuliere beveiligers.
- De veiligheidsgevoelens van uitgaanspubliek, horecapersoneel, bewoners en politie voor en tijdens de inzet van het Sus-team.

Negatieve neveneffecten

In Haarlem nam het aantal geweldsincidenten in het horecagebied af tijdens de inzet van de Sus-teams. Echter, in de buitengebieden nam de hoeveelheid overlast toe. Dit lijkt te duiden op een verplaatsingseffect.

TOEPASSING EN UITVOERING

Wat betreft de invoering zijn de Sus-teams een middelzware aanpak. Overeenstemming bereiken over de inzet van particuliere beveiliging in de openbare ruimte zal de meeste tijd in beslag nemen. Verder sluit de taak van een Sus-team voldoende aan bij de reguliere preventieve bevoegdheden van een particuliere beveiliging.

Betrokken partijen en hun rol

De volgende partijen zijn betrokken:

- **Gemeente:** de gemeenteraad (evenals de lokale driehoek) moet het eens zijn met inzet van particuliere beveiliging in de openbare ruimte.

- **Politie:** de politie verzorgt de briefing van het Sus-team, stuurt het team aan en begeleidt het. Meer praktische informatie over Sus-teams voor de politie staat in het instrument 'Aanpak Uitgaansgeweld' op Politie Kennisnet.
- **Particuliere beveiliging:** vormt het Sus-team.
- **Horeca & gemeente:** financiering van de inzet van de Sus-teams. In sommige gevallen betaalt de gemeente 100 procent (bijvoorbeeld in de testfase), in andere gevallen worden de kosten 50-50 verdeeld over horeca en gemeente.

Fasering

1. Draagvlak voor Sus-teams vinden bij betrokken partijen (horeca, gemeente, politie).
2. Instemming van gemeenteraad en lokale driehoek over de inzet van particuliere beveiliging in het openbare domein.
3. Opnemen van het Sus-team in het lokale veiligheidsbeleid.
4. Opstellen van het plan van aanpak, inclusief de momenten (dagen/tijden) van de inzet bepalen. Kostenverdeling bepalen tussen horeca en gemeente.
5. Offertetraject uitzetten bij particuliere beveiligingsbedrijven met affiniteit met uitgaanspubliek en bekendheid met de lokale problematiek.
6. Voorbereiding: afstemming tussen politie, BOA's en particulier beveiligingsbedrijf, protocollen ontwikkelen voor melding en opvolging.
7. Communicatie naar uitgaanspubliek en horecaondernemers over Sus-teams. 0-meting uitvoeren voor de evaluatie.
8. Invoeren van Sus-teams.
9. Evaluatie van Sus-teams.

Aandachtspunten

- In de beginfase moet er overeenstemming zijn tussen alle betrokken partijen, gemeentebestuur, OM, politie en horeca, dat particuliere beveiligers in het openbare domein toezicht houden, signaleren en sussend optreden.
- Daarnaast moet men het eens worden of het Sus-team ook de horeca binnentreedt als daar sprake is van overlast of strafbaar gedrag. Ga na wat wenselijk en mogelijk is.
- Politie, horeca en gemeentebestuur moeten openstaan voor de inzet van particuliere beveiliging in het openbare domein. Bovendien moet er een goede relatie zijn tussen politie en de beveiligers, aangezien de beveiligers onder de verantwoordelijkheid staan van de politie.
- Het is raadzaam voor Sus-teams om, naast hun reguliere opleiding, aanvullende informatie te krijgen over effecten van alcohol en drugs op het gedrag van uitgaanspubliek. Zo hebben Amsterdamse horecabeveiligers, in navolging van Eindhoven, een werkmap ontvangen met o.a. informatie over handelswijze bij drank- en drugsincidenten. Daarnaast heeft het Trimbos-instituut een training over omgaan met agressieve personen die onder invloed zijn van alcohol en drugs.

Personele inzet en andere kosten

Het Sus-team bestaat uit professionele particuliere horecabeveiligers, doorgaans twee of drie personen per team. In sommige gemeenten zitten ook beveiligingsmedewerkers in opleiding (leer-werkplaats) in het Sus-team, maar altijd onder toezicht van een gediplomeerd beveiligers. Het Sus-team heeft geen extra bevoegdheden. Het Sus-team heeft contact met de politie via een portofoon of via de horecatelefoon. Het Sus-team is uiterlijk herkenbaar als toezichthouder, niet zijnde politie (bijvoorbeeld door een gekleurd hesje te dragen).

De kosten voor een Sus-team op jaarbasis, uitgaande van de inzet van vier personen gedurende twee nachten per week, zijn ongeveer €80.000 tot €95.000. Voor de inzet van het Sus-team in Renesse betaalde gemeente Schouwen-Duiveland €144.000 in de opstartfase. In Delft wordt jaarlijks €65.000 uitgetrokken voor de inzet van het Sus-team tijdens uitgaansavonden en bepaalde evenementen. De kosten zijn sterk afhankelijk van het aantal personen dat ingezet wordt en het aantal uren dat het Sus-team actief is.

In de meeste gevallen financieren de horeca en gemeente gezamenlijk het Sus-team (50/50).

Hulpmiddelen en instructies

De formats Werkinstructie en Rapportage, zoals deze in gemeente Haarlem worden gebruikt, zijn beschikbaar (met dank aan Alpha Security); kijk hiervoor in de digitale versie van de Keuzewijzer Veilig Uitgaan. Speciaal voor de politie is een praktische infosheet beschikbaar over Sus-teams in het instrument 'Aanpak Uitgaansgeweld' op Politie Kennisnet.

Kwaliteitsborging

In 2004 heeft de minister van Justitie een aantal vereisten opgesteld over de inzet van particuliere beveiliging in het publieke domein voor toezichthoudende taken².

“Aan de inzet van particuliere beveiligers door gemeenten in het publieke domein dienen met het oog op hierboven gestelde wel een aantal voorwaarden verbonden te worden:

- instemming van de gemeenteraad en de lokale driehoek;
- inbedding in het lokale veiligheidsbeleid; er moet duidelijkheid zijn over de financiering, die past bij het uitgangspunt dat het gezag over de inzet bij de gemeente hoort te liggen;
- de politie zal altijd betrokken moeten blijven bij het toezicht. De politie behoudt de operationele regie over het toezicht in het publieke domein. Er moeten afspraken worden gemaakt over het melden van incidenten en de opvolging door de politie;
- herkenbaarheid voor de burger als toezichthouder voor de gemeente;
- de taakuitoefening van particuliere toezichthouders mag niet leiden tot (de schijn van) belangenverstrengeling;
- de inzet van particuliere beveiligers moet passen bij de problematiek. Dat betekent dat als voorzienbaar is dat toezicht tot handhaving moet leiden er geen plaats is voor particuliere beveiligers, bijvoorbeeld in risicosituaties waarin verwacht kan worden dat politiebevoegdheden benut moeten worden;
- er moeten afspraken worden gemaakt over de informatieverstrekking en het gebruik van de informatie.”

De Sus-teams opereren onder de verantwoordelijkheid van de politie. Bovendien moeten de leden van de Sus-teams gediplomeerd beveiligers zijn. Het Sus-team moet herkenbaar zijn als toezichthouder, niet als politie.

Overdraagbaarheid

Het Sus-team werd of wordt onder andere ingezet in de gemeenten Noordwijk, Scheveningen, Delft, Renesse, Hilversum, Roermond, Enschede en Haarlem. Variatie in de uitvoering is mogelijk. Het basisprincipe, particuliere horecabeveiligers die toezicht houden in het openbare domein onder verantwoordelijkheid van de politie, is echter overal hetzelfde.

MAATSCHAPPELIJKE DISCUSSIE

De grens tussen het private en het publieke domein vervaagt. Steeds meer gemeenten zetten particuliere beveiliging in het openbare domein in, in aanvulling op het toezicht door de politie. Dit gaat vaak niet zonder slag op stoot. Lokaal is er vaak veel discussie over verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Dit betekent in de praktijk dat sommige gemeenten samenwerken met particuliere beveiligers. Terwijl andere gemeenten het toezicht exclusief voorbehouden aan BOA's en politie.

² Bron: TK 28684/28; Naar een veiliger samenleving.

Bij overlast- of geweldsproblematiek in een uitgaansgebied, kan veiligheidsverlichting een uitkomst bieden. Het gaat om aanvullende openbare verlichting die zowel preventief, als de-escalerend kan worden ingezet. Deze verlichting is het meest efficiënt in een concentratiegebied met horeca en bij openbare evenementen.

Past veiligheidsverlichting bij uw lokale situatie?

Bekijk onderstaande stellingen. Sluiten de meeste stellingen aan op de uitgaanssituatie in uw gemeente? Dan is veiligheidsverlichting het overwegen waard.

- De verlichting in het uitgaansgebied is merkbaar aan verbetering toe.
- De hulpdiensten hebben extra verlichting nodig bij ernstige incidenten en calamiteiten.
- Er is voldoende inzicht in de hotspots en hot times van uitgaansproblematiek.
- Uw gemeente heeft een horecaconcentratiegebied.

Wijkt uw situatie op veel punten af, kijk dan in de Keuzewijzer Veilig Uitgaan naar alternatieven of neem voor meer informatie en advies contact op met het CCV.

DOEL EN DOELGROEP

Er wordt onderscheid gemaakt naar twee typen verlichting:

- Extra verlichting: tijdens horeca-uren in uitgaansgebieden, tijdens risicovolle tijden, dagen en op risicoplaatsen, kan er meer worden verlicht dan in de reguliere situatie.
- Calamiteitenverlichting: zodra er een geweldsincident is of dreigt, wordt de verlichting maximaal gezet of worden er extra schijnwerpers ontstoken.

De doelgroep is uitgaanspubliek in het algemeen. Veiligheidsverlichting in het uitgaansleven kan voor verschillende doeleinden worden ingezet:

- Een spoediger vertrek van het publiek uit het uitgaansgebied, om openbare orde incidenten aan einde van de uitgaansnacht te voorkomen.
- Het terugdringen van geweldsdelicten en vandalisme in de openbare ruimte.
- Het beter beheersbaar maken van de situatie op straat rond sluitingstijden van de horeca en bij incidenten.
- Het vergemakkelijken van het optreden van de politie en andere hulpdiensten bij calamiteiten.
- Het vergroten van de veiligheidsgevoelens van alle aanwezigen in het uitgaansgebied.

WERKZAME BESTANDDELEN

Doordat (potentiële) daders beter zichtbaar zijn, neemt de kans toe dat zij gezien, herkend en opgepakt worden. Op die manier werkt extra (straat)verlichting preventief.

Meer verlichting biedt zowel het uitgaanspubliek als de politie en hulpdiensten beter zicht. Hierdoor nemen de sociale controle en de beheersbaarheid van de situatie toe.

Een verandering in de omgeving tijdens een incident (plotseling meer licht) maakt daders bewust van hun omgeving; ze worden verstoord in hun handelen. Op die manier werkt extra straatverlichting de-escalerend.

Fel licht is niet sfeervol en wekt de indruk dat de uitgaansavond is afgelopen. Mensen vertrekken sneller naar huis, waardoor incidenten voorkomen worden. Tegelijkertijd zorgt de verlichting ervoor dat meer mensen van de straat gebruikmaken. De sociale controle neemt daarmee toe.

Een verbeterde straatverlichting geeft een uitgaansgebied een betere uitstraling. Het verbetert het imago van de buurt.

PROBLEEMANALYSE EN CONTEXT

Op tijdstippen met een vergroot risico op overlast en geweld - vaak rond sluitingstijden van de horeca - kan extra straatverlichting worden ingezet. Dit vergroot de kans dat het publiek rustig en gecontroleerd de uitgaansomgeving verlaat. Bij ernstige incidenten, bijvoorbeeld bij geweld op straat, kan calamiteitenverlichting worden ingezet. Dit gebeurt door bouwlampen of schijnwerpers in te schakelen.

AANVULLENDE MAATREGELEN

Aanvullende maatregelen, bijvoorbeeld de inzet van de reinigingsdienst en het afkoel-uur in de horeca, vergroten het signaal dat 'het feest voorbij is' wanneer de verlichting feller gaat branden.

Extra verlichting zorgt voor beter zicht en betere beheersbaarheid van de situatie. Hiervoor moet wel voldoende toezicht (politie, BOA, particuliere beveiliging) worden ingezet om de situatie te overzien en, waar nodig, in te grijpen.

Het is van belang dat de omgeving waar de veiligheidsverlichting wordt ingezet schoon en heel is. Extra licht maakt de omgeving beter zichtbaar. Slecht onderhoud of veel zwerfvuil wordt dus ook meer zichtbaar. Een slecht onderhouden omgeving zorgt doorgaans voor meer overlast.

Het verlichtingsbeleid moet worden afgestemd op het sluitingstijdenbeleid. Het tijdstip waarop de extra verlichting aan gaat, moet samenvallen met de drukste momenten van de uitgaansnacht. Doorgaans zijn dit de (eventuele) uiterste toegangstijd en sluitingstijd.

RESULTATEN

Te verwachten effecten

- Publiek blijft minder lang op straat hangen.
- De-escalatie van incidenten.
- Preventie van agressie, vandalisme en overlast.
- Situaties worden beter beheersbaar voor hulpdiensten.

Bewijs en onderzoek/evaluatie

Effectevaluatie naar het verbeteren van basisverlichting (excl. calamiteitenverlichting) in o.a. Groot-Brittannië toont aan dat verlichting zorgt voor minder geweldslachtoffers op straat. Grotere sociale controle hangt hiermee samen. Het SCP-rapport Sociale veiligheid ontsleuteld noemt het verbeteren van straatverlichting een veelbelovende maatregel om de sociale veiligheid te vergroten.

Ervaringen van de Amsterdamse politie en horeca leren dat de bezoekers het verschil in verlichtingsniveau duidelijk moeten waarnemen, wil men eerder vertrekken. Bovendien moeten andere verlichtingsbronnen in de omgeving meewerken (feestverlichting van horeca bijvoorbeeld uitschakelen), evenals een combinatie met nachtelijke reiniging en het afkoel-uur door de horeca (licht aan, tap dicht, muziek zacht).

In Amsterdam heeft de politie de calamiteitenverlichting bij ernstige incidenten (een steek- en schietincident) als prettig ervaren. Het zorgde voor goed zicht op de situatie.

De maatregel kan worden geëvalueerd door middel van een lichtschant, waarbij de gemeente (OOV / ruimtelijke ordening), horeca en politie betrokken worden. Daarnaast wordt het effect van verlichting op de sociale veiligheid meegenomen in de evaluatie van convenanten Veilig uitgaan en de Kwaliteitsmeter Veilig Uitgaan (KVU).

WODC-ordeel over effectiviteit

Extra straatverlichting is, onder voorwaarden, effectief om criminaliteit in brede zin te verminderen. Voorwaarden voor een effectieve toepassing van extra straatverlichting zijn geïntensiverde surveillance (die de situatie overziet en zo nodig kan ingrijpen) en een goed onderhouden (hele en schone) omgeving.

Hoe kun je het effect meten?

De effecten zijn vooral goed meetbaar als de doelstellingen SMART zijn geformuleerd. Bij deze aanpak gaat het om:

- De mate waarin de extra verlichting door het uitgaanspubliek wordt opgemerkt.
- De veiligheidsgevoelens van het uitgaanspubliek voor en na invoering van de extra verlichting.
- Het aantal incidenten in het uitgaansleven voor en na invoering van de extra verlichting.
- Het aantal succesvolle de-escalaties van incidenten met calamiteitenverlichting.
- Betere samenwerking met en opvolging door hulpdiensten door inschakelen calamiteitenverlichting.
- De hoeveelheid publiek in de openbare ruimte na sluitingstijd, voor en na de invoering van extra verlichting.
- Het aantal klachten van omwonenden.

Negatieve neveneffecten

In enkele gemeenten is de overlast eerder toe- dan afgenomen door het verbeteren van de verlichting. Dit kwam door een grotere toestroom van mensen. Voor de afvoer van uitgaanspubliek lijkt verlichting alleen dus niet voldoende.

TOEPASSING EN UITVOERING

Tijdelijke calamiteitenverlichting, bijvoorbeeld rond een evenement, is relatief eenvoudig in te voeren. Een structurele wijziging van het lichtplan vraagt in de ontwikkelfase echter om veel tijd en afstemming, en is daarmee een zware aanpak.

Betrokken partijen en hun rol

- De gemeente (afdeling OOV of ruimtelijke ordening) heeft de regie en zorgt voor de invoering en het beheer van de veiligheidsverlichting. Ook treft de gemeente eventuele aanvullende maatregelen in de openbare ruimte (schoon/heel, extra toezicht) en organiseert zij de evaluatie.
- De politie bedient doorgaans de veiligheidsverlichting. Meer praktische informatie over veiligheidsverlichting voor de politie staat in het instrument 'Aanpak Uitgaansgeweld' op Politie Kennisnet.
- De hulpdiensten maken gebruik van de calamiteitenverlichting.
- De horeca moet eventuele aanvullende maatregelen nemen, bijvoorbeeld in verband met het sluitingstijdenbeleid.

Fasering

1. Selectie van het probleemgebied (doorgaans horecaconcentratiegebied, evenement, of vaste aan- en afvoerroutes van het uitgaansgebied).
2. Analyse of de maatregel past bij de buurt (voldoende draagvlak, de mogelijkheden voor realisatie van duidelijk verbeterde verlichting, etc.)
3. Opstellen van een verlichtingsplan en nulmeting uitvoeren.
4. Overleg met en draagvlak creëren bij bewoners en andere betrokken partijen, zoals ondernemers.
5. Straatverlichting aanpassen langs wegen en straten in de interventiebuurt.
6. Inspectie ter plekke naar de daadwerkelijke verbetering van de straatverlichting.
7. Nameting en evaluatie van het project.

Aandachtspunten

- Bezoekers nemen het verschil in verlichtingsniveau soms niet duidelijk waar. Dit is wel een belangrijke randvoorwaarde. De verbetering van de verlichting ten opzichte van de oude situatie moet duidelijk zichtbaar zijn. Verder moet er in de betreffende buurt sprake zijn van criminaliteit en/of onveiligheidsgevoelens; er moet dus een concrete aanleiding zijn.
- Calamiteitenverlichting, in de vorm van tijdelijke schijnwerpers en bouwlampen, is relatief eenvoudig en op korte termijn in te voeren. Een structurele wijziging in het lichtplan in uitgaansgebieden vergt een langere adem in verband met het ontwerp, de kosten en kostenverdeling, de medewerking van pandeigenaren, etc. Ook moeten eventuele aanvullende maatregelen, zoals extra toezicht en sluitingstijdenbeleid, geregeld zijn.
- Openbare verlichting in de gemeente dient minimaal ingericht te worden volgens de Richtlijn voor Openbare Verlichting ROVL - 2011 van de Nederlandse Stichting voor Verlichtingskunde (NSVV). De

verlichtingsmiddelen dienen tevens te voldoen aan de Europese richtlijnen. Kijk voor meer informatie op de website van het NSVV: www.nsvv.nl

Kosten

De kosten verschillen per situatie en hangen onder meer af van het aantal lampen en technische specificaties rond het inschakelen (bijvoorbeeld door middel van een schakelaar, SMS of app). Naast de kosten voor de implementatie van een verlichtingsplan zijn er ook kosten verbonden aan het onderhoud. Dit zijn: controleronden, het afhandelen van schades en het vervangen van lampen, armaturen, masten e.d.

Financiering door: de gemeente.

Hulpmiddelen en instructies

De NSVV biedt algemene informatie over openbare verlichting: www.nsvv.nl. Speciaal voor de politie is een praktische infosheet beschikbaar over veiligheidsverlichting in het instrument 'Aanpak Uitgaansgeweld' op Politie Kennisnet.

Kwaliteitsborging

Openbare verlichting in de gemeente dient minimaal ingericht te worden volgens de Richtlijn voor Openbare Verlichting ROVL - 2011 van de NSVV. De verlichtingsmiddelen dienen tevens te voldoen aan de Europese richtlijnen.

Extra verlichting kan geëvalueerd worden door middel van een lichtschaouw en een proces- en effectevaluatie.

Overdraagbaarheid

Extra verlichting wordt in diverse uitgaansgebieden in Nederland toegepast, bijvoorbeeld in Amsterdam, Lelystad, Almere, Tilburg en Haarlem.

In Eindhoven wordt vanaf 2014 geëxperimenteerd met verlichting in het uitgaansleven, door gedurende vier jaar de invloed van licht op het gedrag van mensen te onderzoeken. Arnhem werkt met een variant op extra verlichting. De oude panden op de Korenmarkt worden (van binnen en van buiten) aangelicht. Dit geeft de panden een mooiere uitstraling en zorgt voor een warmere sfeer. Deze sfeer zou (het gevoel van) de veiligheid verbeteren.

MAATSCHAPPELIJKE DISCUSSIE

Er is een groeiende behoefte aan meer duisternis (en dus minder verlichting). Neem bijvoorbeeld de Nacht van de Duisternis, waarin gemeenten de openbare verlichting doven. Volgens de Bond Beter Leefmilieu wordt er te veel en verkeerd verlicht. Te veel nachtelijke verlichting kan tot slaapgebrek en tot gezondheidsproblemen bij mensen leiden. Maar ook de bioritmen van planten en dieren lijden eronder.